



NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Szczecinie

LSZ. 410.28.1.2023

**Pani
Barbara Hawrył
Zachodniopomorski Wojewódzki
Inspektor Ochrony Roślin
i Nasiennictwa w Koszalinie**

**Wojewódzki Inspektorat Ochrony
Roślin i Nasiennictwa w Koszalinie
ul. Partyzantów 7-9, 75-411 Koszalin**

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

Zmienione zgodnie z treścią uchwały nr KPK-KPO.441.13.2024 Zespołu Orzekającego Komisji Rozstrzygającej Najwyższej Izby Kontroli z 16 lutego 2024 r.

P/23/038 – Nadzór Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa nad produkcją i obrotem materiałem siewnym roślin rolniczych

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Wojewódzki Inspektorat Ochrony Roślin i Nasiennictwa, ul. Partyzantów 7-9, 74-411 Koszalin ¹
Kierownik jednostki kontrolowanej	Barbara Hawrył, Zachodniopomorski Wojewódzki Inspektor Ochrony Roślin i Nasiennictwa w Koszalinie od 6 czerwca 2019 r. ² Wcześniej, od 15 listopada 2018 r. do 5 czerwca 2019 r., obowiązki Wojewódzkiego Inspektora pełnił Paweł Chwistek.
Zakres przedmiotowy kontroli	Nadzór nad produkcją i obrotem materiałem siewnym roślin rolniczych.
Okres objęty kontrolą	Okres od 1 stycznia 2019 r. do 30 czerwca 2023 r., z uwzględnieniem dowodów sporządzonych przed tym okresem, mających istotny wpływ na działalność objętą kontrolą, a także zdarzeń występujących do zakończenia czynności kontrolnych ³ .
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Artykuł 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ⁴ .
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Szczecinie
Kontrolerzy	1. Wiesław Kaszak, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LSZ/158/2023 z 9 października 2023 r. i nr LSZ/197/2023 r. z 11 grudnia 2023 r. 2. Sylwia Krawczyk, doradca ekonomiczny, upoważnienie do kontroli nr LSZ/172/2023 z 3 listopada 2023 r. i nr LSZ/196/2023 r. z 11 grudnia 2023 r. (akta kontroli str. 1-5)

¹ Dalej: WIORiN lub Inspektorat.

² Dalej: Wojewódzka Inspektor.

³ Czynności kontrolne w jednostce zakończyły się 1 grudnia 2023 r.

⁴ Dz. U. z 2022 r. poz. 623; dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna⁵ kontrolowanej działalności

W ocenie Najwyższej Izby Kontroli, Wojewódzka Inspektor dostosowała strukturę organizacyjną oraz zasoby kadrowe WIORiN do realizacji zadań w ramach nadzoru nad produkcją i obrotem materiałem siewnym roślin rolniczych. W WIORiN prawidłowo weryfikowano wnioski o dokonanie oceny polowej materiału siewnego. Wojewódzka Inspektor prawidłowo i rzetelnie koordynowała i nadzorowała oceny polowe materiału siewnego, pobieranie prób oraz obrót materiałem siewnym. WIORiN podejmował prawidłowe działania mające na celu zapewnienie właściwego procesu kwalifikacji plantacji nasiennych materiału siewnego oraz prawidłowo prowadził nadzór nad czynnościami podejmowanymi w ramach tego procesu.

W WIORiN prawidłowo i rzetelnie planowano prowadzenie kontroli realizowanych w ramach nadzoru dotyczącego akredytowanych kwalifikatorów i próbobiorców, podmiotów uprawnionych do wypełniania i wydawania etykiet urzędowych oraz stosowania plomb, a kontrole ocen polowych materiału siewnego albo kontrole ocen cech zewnętrznych materiału siewnego lub kontrole pobrania prób materiału siewnego prowadzone były zgodnie z wymogami wynikającymi z przepisów ustawy z dnia 9 listopada 2012 r. o nasiennictwie⁶. WIORiN prawidłowo i rzetelnie prowadził ewidencję podmiotów prowadzących obrót materiałem siewnym oraz należycie egzekwował obowiązek składania przez akredytowanych kwalifikatorów i próbobiorców wymaganych przepisami prawa dokumentów.

WIORiN zapewnił urzędowym i akredytowanym kwalifikatorom oraz próbobiorcom udział w szkoleniach doskonalących co najmniej raz na 5 lat (zgodnie z wymogiem określonym w art. 79 ust. 3 ustawy o nasiennictwie), z wyjątkiem roku 2020. Opłaty związane z materiałem siewnym ustalano w sposób prawidłowy, na bieżąco prowadzono monitoring należności oraz czynności windykacyjne.

Inspektorat określił i wdrożył procedury kontroli zarządczej odnoszące się do nadzoru nad produkcją i obrotem materiałem siewnym roślin rolniczych.

W toku kontroli stwierdzono nieprawidłowości dotyczące:

- niepodejmowania przez Wojewódzką Inspektor działań przewidzianych w art. 121 ust. 4 ustawy o nasiennictwie, polegających na wydaniu decyzji określających nakazy lub zakazy określone w pkt. 1-3 art. 121 ust. 4 tej ustawy, w sytuacji stwierdzenia w wyniku kontroli materiału siewnego, że jedna lub kilka partii materiału siewnego nie odpowiadają wymaganiom w zakresie jakości albo wytwarzania, oceny i przechowywania materiału siewnego lub obrotu tym materiałem;
- nierzetelnego udokumentowania w 2020 r. jednego przeprowadzonego szkolenia doskonalącego;
- nierzetelnego sporządzenia sprawozdania z działalności WIORiN za 2022 r. w zakresie liczby wystawionych mandatów;
- niezapewnienia rzetelnego dokumentowania wartości przyjętych w 2023 r. do realizacji mierników.

Zidentyfikowane w toku kontroli przypadki nieprawidłowych i/lub nierzetelnych działań, chociaż nie miały negatywnego wpływu na kontrolowaną działalność, świadczą o potrzebie wzmocnienia mechanizmów kontroli zarządczej w odniesieniu do sposobu realizacji i dokumentowania przez WIORiN zadań związanych z nadzorem nad produkcją i obrotem materiałem siewnym roślin rolniczych.

⁵ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁶ Dz. U. z 2021 r. poz. 129, dalej: ustawa o nasiennictwie.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego kontrolowanej działalności

OBSZAR

Nadzór nad produkcją i obrotem materiałem siewnym roślin rolniczych

Opis stanu faktycznego

1. Zgodnie ze Statutem Inspektoratu⁷ Wojewódzki Inspektor kieruje WIORiN przy pomocy Zastępcy Wojewódzkiego Inspektora oraz kierowników komórek organizacyjnych i samodzielnych stanowisk pracy, wchodzących w skład WIORiN. Przedmiotem działania WIORiN jest nadzór nad zdrowiem roślin, zapobieganie zagrożeniom związanym z obrotem i stosowaniem środków ochrony roślin oraz nadzór nad wytwarzaniem, oceną i obrotem materiałem siewnym.

Zgodnie z Regulaminem Organizacyjnym WIORiN⁸ w skład Inspektoratu wchodziły działy⁹, samodzielne stanowiska¹⁰, oddziały terenowe¹¹ oraz Oddział Graniczny w Szczecinie.

W sprawie przyczyn wprowadzenia zmian organizacyjnych w maju 2021 r. Wojewódzka Inspekcja wyjaśniła, że ustawą z dnia 13 lutego 2020 r. o Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa¹² wprowadzono szereg zmian w obszarze działania WIORiN. Największa dotyczyła odłączenia Laboratorium Wojewódzkiego z zasobów WIORiN, a następnie jego dołączenia do Centralnego Laboratorium Głównego Inspektoratu Ochrony Roślin i Nasiennictwa w Warszawie¹³.

Z uwagi na wielkość przedsięwzięcia dot. odłączenia Laboratorium od WIORiN-ów w całej Polsce, działania te opóźniły się aż do 1 stycznia 2021 r. Zmiana Regulaminu organizacyjnego nakładała na WIORiN obowiązek zastosowania przepisów rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi¹⁴ z dnia 28 grudnia 2020 r. w sprawie szczegółowej organizacji PIORiN oraz legitymacji służbowej pracowników tej inspekcji¹⁵ oraz konsultacji z GIORiN. Rozporządzenie MRiRW wprowadzono dopiero od 1 stycznia 2021 r., a informacje o pracach nad tymi przepisami były przekazywane wcześniej m.in. na naradach wojewódzkich inspektorów. Cały proces powstania Regulaminu organizacyjnego oraz statutu WIORiN, aż do jego wejścia w życie trwał ponad pół roku, tj.: 18 lutego 2021 r. WIORiN przekazał Wojewodzie Zachodniopomorskiemu projekt Regulaminu organizacyjnego, a 7 kwietnia 2021 r. projekt statutu, uzgodniony z Głównym Inspektorem. Statut został zatwierdzony przez Wojewodę Zachodniopomorskiego zarządzeniem nr 111/2021 z 14 maja 2021 r., a 18 maja 2021 r., zarządzeniem nr 14/2021, został ustalony przez Wojewódzkiego Inspektora Regulamin organizacyjny, który został zatwierdzony przez Wojewodę Zachodniopomorskiego 18 sierpnia 2021 r., zarządzeniem nr 206/2021. Niewątpliwie na długość tego procesu wpływ miały jeszcze inne czynniki takie jak zmiany kadrowe - brak pracownika zatrudnionego na samodzielnym stanowisku ds. kadr w okresie od 18

⁷ Statut nadany WIORiN zarządzeniem Nr 111/2021 Wojewody Zachodniopomorskiego z 14 maja 2021 r., dalej: Statut.

⁸ Regulamin Organizacyjny zatwierdzony zarządzeniem Nr 206/2021 Wojewody Zachodniopomorskiego z dnia 18 sierpnia 2021 r.; wcześniej zarządzenie nr 2/2015 Zachodniopomorskiego Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Roślin i Nasiennictwa z dnia 26 lutego 2015 roku w sprawie ustalenia Regulaminu Organizacyjnego Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Roślin i Nasiennictwa w Koszalinie, dalej: Regulamin.

⁹ Nadzoru Fitosanitarnego, Nadzoru Nasiennego, Ochrony Roślin i Nawozów, Finansowy, Administracyjny.

¹⁰ Dziesięć Samodzielnych stanowisk, m.in. ds. Ochrony danych osobowych, Szkoleń i Organizacji.

¹¹ 15 oddziałów terenowych w 15 miastach powiatowych województwa zachodniopomorskiego.

¹² Dz. U. z 2023 r. poz. 1992, dalej: ustawa o PIORiN.

¹³ Dalej: GIORiN.

¹⁴ Dalej: MRiRW.

¹⁵ Dz. U. poz. 2404, dalej: rozporządzenie MRiRW.

lutego 2021 r. do 30 kwietnia 2021 r. oraz panująca epidemia koronawirusa COVID-19 - wzrost zachorowań wśród pracowników oraz praca zdalna.

(akta kontroli str. 6-32)

Struktura organizacyjna WIORiN została przystosowana do realizacji zadań w zakresie sprawowania nadzoru nad wytwarzaniem, oceną i obrotem materiałem siewnym. Zgodnie z Regulaminem zadaniami dotyczącymi nadzoru nad produkcją i obrotem materiałem siewnym roślin rolniczych zajmował się w Inspektoracie Dział Nadzoru Nasiennego (DNN), w którego skład wchodził kierownik DNN oraz stanowiska pracy ds. nadzoru nad wytwarzaniem, oceną, obrotem i stosowaniem materiału siewnego.

Do zadań DNN należało m.in. organizowanie i nadzorowanie oceny polowej plantacji nasiennych roślin rolniczych, warzywnych oraz szkółkarskich i oceny cech zewnętrznych materiału siewnego, organizowanie i nadzorowanie pobierania prób materiału siewnego do oceny, w tym oceny tożsamości i czystości odmianowej roślin, sprawowanie nadzoru w zakresie działań urzędowych i akredytowanych kwalifikatorów i próbobiorców materiału siewnego, organizowanie szkoleń i egzaminów dla urzędowych i akredytowanych kwalifikatorów i próbobiorców materiału siewnego.

Liczba urzędowych/akredytowanych – kwalifikatorów/próbobiorców w poszczególnych latach objętych kontrolą według stanu na koniec danego roku przedstawiała się następująco:

- urzędowych kwalifikatorów: 41 w 2019 r., 38 w 2020 r., 39 w 2021 r., 40 w 2022 r., 39 w 2023 r. (do czerwca)
- akredytowanych kwalifikatorów odpowiednio: 13, 12, 14, 15 i 16;
- urzędowych próbobiorców odpowiednio: 21, 21, 23, 25 i 25;
- urzędowych próbobiorców z wyłączeniem próbobiorców ziemniaka odpowiednio: 14, 14, 15, 14 i 12;
- akredytowanych próbobiorców z wyłączeniem próbobiorców ziemniaka odpowiednio: 14, 15, 19, 13 i 13.

(akta kontroli str. 11-33, 143-147)

Wojewódzka Inspektor wyjaśniła, że *zadania nadzoru nad produkcją i obrotem materiałem siewnym realizowane są zgodnie z ustalonymi corocznie przez Głównego Inspektora Ochrony Roślin i Nasiennictwa¹⁶ wytycznymi do planów pracy wojewódzkich inspektorów. W części „Nasiennictwo” tych planów uwzględniane są wytyczne z obszaru nadzoru nad wytwarzaniem i oceną materiału siewnego oraz obrotem tym materiałem siewnym. Wytyczne Głównego Inspektora przekazywane są do komórek organizacyjnych wraz z terminami wykonania poszczególnych zadań przez pracowników oddziałów. Każdego roku DNN ustala plan kontroli wewnętrznych w komórkach organizacyjnych WIORiN.*

Corocznie sporządzane są sprawozdania z działalności komórek organizacyjnych, a w oparciu o informacje z oddziałów sporządzane są sprawozdania przekazywane do Głównego Inspektora. Należy podkreślić, że zadania realizowane w ramach planu pracy, przeprowadzane są przez pracowników terenowych.

Ponadto Wojewódzka Inspektor podała, że: *zasoby kadrowe były wystarczające dla zapewnienia prawidłowej i terminowej realizacji zadań. W trakcie kontroli nie stwierdzono nieprawidłowości, których przyczyną mogły być niedobory kadrowe.*

(akta kontroli str. 142-143, 147)

¹⁶ Dalej: Główny Inspektor.

Zadania dotyczące prowadzenia nadzoru nad wytwarzaniem, oceną i obrotem materiałem siewnym były powierzone w zakresach czynności pracownikom DNN: w latach 2019-2022 pięciu pracownikom, a w I połowie 2023 r. siedmiu pracownikom WIORiN. Zakres obowiązków pracowników DNN obejmował: przyjmowanie zgłoszeń o zamiarze prowadzenia obrotu materiałem siewnym od podmiotów planujących rozpocząć działalność w zakresie wytwarzania i obrotu materiałem siewnym oraz dokonywanie wpisu i prowadzenie ewidencji przedsiębiorców, rolników i dostawców wytwarzających i dokonujących obrotu materiałem siewnym, organizację i nadzór nad wykonaniem kontroli u podmiotów wykonujących działalność w zakresie wytwarzania, oceny, przechowywania, stosowania i obrotu materiałem siewnym, kontrolę prawidłowości informacji składanych przez podmioty wykonujące działalność w zakresie nasiennictwa dotyczących wprowadzonego do obrotu na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej materiału siewnego, nadzór nad próbobiorcami akredytowanymi i urzędowymi roślin rolniczych, nadzór nad importem materiału siewnego oraz organizacja kontroli tego materiału, wypełnianie oraz dystrybucję urzędowych etykiet i paszportów roślin dla wprowadzanego do obrotu materiału siewnego roślin warzywnych i szkółkarskich.

W każdym z 15 oddziałów terenowych WIORiN sprawami dotyczącymi m.in. nasiennictwa zajmował się jeden pracownik.

Analiza pięciu zakresów czynności tych pracowników wykazała, że zobowiązywały one pracowników m.in. do: przeprowadzania kontroli tożsamości i jakości materiału siewnego i szkółkarskiego w procesie wytwarzania, przechowywania i obrotu, z tego w przypadku próbobiorców pobierania nasiennych próbek kontrolnych do oceny laboratoryjnej, kontroli warunków prowadzenia obrotu nasionami i materiałem szkółkarskim, prowadzenia rejestrów przedsiębiorców dokonujących obrotu materiałem siewnym oraz dostawców materiału szkółkarskiego, przeprowadzania oceny polowej plantacji nasiennych roślin zbożowych, pastewnych i roślin ziemniaka na terenie działalności.

(akta kontroli str. 133-141, 881-890a)

Sposób prowadzenia przez WIORiN kontroli nad wytwarzaniem, oceną i obrotem materiałem siewnym, określony został procedurą¹⁷ wprowadzoną przez Głównego Inspektora. Kolejną procedurą¹⁸ Główny Inspektor określił zasady udzielania zgody i nadzoru nad pobieraniem prób materiału siewnego za pomocą próbobierza automatycznego. Wojewódzki Inspektor wprowadził procedurę¹⁹ w sprawie realizacji zadań przez pracowników oddziałów terenowych z uwzględnieniem oceny ryzyka niewykonania planu.

(akta kontroli str. 153-154a)

Ponadto WIORiN dysponował 16 wytycznymi z Biura Nasiennictwa GIORiN, dotyczącymi m.in.:

- w 2019 r. - wpisu do rejestru/aktualizacji danych w rejestrze przedsiębiorców oraz upoważnienia podmiotów do wydawania paszportów roślin i wypełniania urzędowych etykiet, w okresie od 14 grudnia 2019 r.;
- w 2020 r. wytycznymi dotyczącymi:

¹⁷ Zarządzenie nr 5/2015 Głównego Inspektora z 15 listopada 2015 r. w sprawie zasad prowadzenia kontroli materiału siewnego; dalej: Procedura kontroli materiału siewnego.

¹⁸ Zarządzenie nr 8/2017 Głównego Inspektora z 21 grudnia 2017 r. w sprawie zasad udzielania zgody i nadzoru nad pobieraniem prób materiału siewnego za pomocą próbobierza automatycznego; dalej: Procedura pobierania prób.

¹⁹ Zarządzenie nr 8/2022 Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Roślin i Nasiennictwa w sprawie realizacji zadań przez pracowników oddziałów terenowych z uwzględnieniem oceny ryzyka niewykonania planu.

- 1) zasad zaopatrzenia materiału roślinnego w etykietę urzędową i/lub paszport roślin;
 - 2) przyjmowania wniosków w okresie zagrożenia COVID w okresie przejściowym;
 - 3) zwolnień z obowiązku realizacji niektórych zasad w związku z epidemią COVID;
 - w 2021 r. wytycznymi dotyczącymi:
 - 1) składania wniosków o dokonanie ponownej oceny weryfikacyjnej przez wnioskodawcę;
 - 2) szkoleń doskonalących z zakresu wiedzy i uprawnień kwalifikatorów po zmianie przepisów;
 - 3) wykonania oceny weryfikacyjnej sadzeniaków ziemniaka;
 - w 2022 r. wytycznymi dotyczącymi:
 - 1) zasad przyjmowania do oceny materiałów matecznych sadzeniaka ziemniaka;
 - 2) oceny zdrowotności sadzeniaka ziemniaka w trakcie oceny cech zewnętrznych;
 - 3) zasad wykonywania oceny weryfikacyjnej;
 - w 2023 r. wytycznymi dotyczącymi:
 - 1) wniosków o ocenę połową materiału siewnego;
 - 2) zasad przyjmowania upoważnień do składanych wniosków o ocenę połową.
- (akta kontroli str. 150-152, 155-164)

2. W latach 2019-2023 (I półrocze) do WIORiN wpłynęło odpowiednio: 1 370, 1 936, 2 036, 1 944 i 1 786 wniosków o ocenę połową plantacji nasiennej. Wnioski składano w trybie art. 36 ust. 4 ustawy o nasiennictwie, ze względu na położenie plantacji.

(akta kontroli str. 165, 209)

Na podstawie analizy pięciu wniosków o dokonanie oceny polowej²⁰, po jednym z każdego roku objętego kontrolą, stwierdzono, że wszystkie skontrolowane wnioski:

- złożono z zachowaniem terminów określonych w § 2 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 18 kwietnia 2013 r. w sprawie terminów składania wniosków o dokonanie oceny polowej materiału siewnego poszczególnych grup roślin lub gatunków roślin rolniczych i warzywnych oraz szczegółowych wymagań w zakresie wytwarzania i jakości materiału siewnego tych roślin²¹;
- zostały sprawdzone przez WIORiN pod względem spełnienia wymogów określonych w art. 36 ust. 7 ustawy o nasiennictwie²² oraz spełniały wymogi formalne dotyczące wniosku, określone w rozporządzeniu w sprawie terminów składania wniosków;
- zawierały załączniki wymagane przepisami art. 36 ust. 8 ustawy o nasiennictwie, które zostały przez WIORiN zweryfikowane tj. kopie protokołu pobrania próby materiału siewnego do oceny tożsamości i czystości odmianowej; kopie dokumentu zakupu zawierającego w szczególności numer partii i stopień kwalifikacji;

²⁰ 32/05/065/19 z 2019 r. plantacja - gorczyca biała (odmiana Bamberka); 32/05/352/20/A z 2020 r. plantacja - pszenżyto jare; 32/07/027/21/A z 2021 r. plantacja - życica wielokwiatowa; 32/13/127/22/A z 2022 r., plantacja - gorczyca biała (odmiana Sinus); 32/09/082/23 z 2023 r. plantacja - ziemniak (odmiana Juventa).

²¹ Dz. U. z 2013 r. poz. 517, ze zm.; dalej: rozporządzenie w sprawie terminów składania wniosków.

²² Wnioski zawierały: dane wnioskodawcy, w tym miejsce i adres wykonywania działalności; określenie miejsca położenia plantacji nasiennej; nazwę odmiany i gatunku rośliny uprawnej (formuła mieszańca); stopień kwalifikacji wysianego materiału siewnego (materiału wyjściowego); numer partii materiału siewnego użytego do siewu; oznaczenie powierzchni plantacji nasiennej; określenie roku założenia plantacji nasiennej (określenie roku zbioru materiału siewnego, informacje o przedplonie); określenie przewidywanej wielkości zbioru i liczby etykiet urzędowych; informację o tym, czy plantacja nasienna jest kwalifikowana zgodnie z systemami OECD, lub w przypadku sadzeniaków ziemniaka (jeden badany przypadek) - systemem określonym przez Europejską Komisję Gospodarczą Organizacji Narodów Zjednoczonych (EKG ONZ).

W dwóch przypadkach²³, w których partie materiału siewnego wytworzone zostały poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, wnioski zawierały dokumenty potwierdzające spełnienie wymagań jakościowych, a w przypadku sadzeniaków ziemniaka wymagań zdrowotności, wystawionych przez właściwy dla danego państwa urząd kwalifikacyjny.

W czterech przypadkach sprawdzone wnioski dotyczyły odmian chronionych z wyłącznym prawem do odmiany²⁴. Wnioski te zgodnie z art. 36 ust. 2 pkt 1 ustawy o nasiennictwie zostały złożone przez osoby posiadające stosowne upoważnienia wydane przez zachowujących odmianę.

W jednym przypadku wniosek²⁵ zgodnie z art. 36 ust. 2 pkt 2 ustawy o nasiennictwie został złożony przez prowadzącego obrót i dotyczył odmian niechronionych wyłącznym prawem do odmiany.

(akta kontroli str. 155-158, 166-208d)

Wojewódzka Inspektor wyjaśniła, że w WIORiN w kontrolowanym okresie nie wystąpiły przypadki o których mowa w art. 42 ust. 2 ustawy o nasiennictwie, tj. przypadki polegające na tym, że WIORiN nie mógł dokonać oceny materiału siewnego oraz nie wystąpiły przypadki utworzenia rejonu wytwarzania sadzeniaków ziemniaka kategorii elitarny, zwanego „rejonem zamkniętym” (obszar województwa lub jego część).

(akta kontroli str. 209, 251)

3. Wojewódzka Inspektor sprawowała nadzór nad pracą urzędowych kwalifikatorów i akredytowanych kwalifikatorów określony w art. 81 ust. 1 ustawy o nasiennictwie. W latach 2019-2023 (I półrocze) WIORiN przeprowadził odpowiednio: 67²⁶, 130²⁷, 92²⁸, 233²⁹, 31³⁰ kontroli pracy urzędowych i akredytowanych kwalifikatorów. WIORiN dysponował procedurą kontroli materiału siewnego otrzymaną od GIORiN. WIORiN nie ustalał w tym zakresie dodatkowych zasad wewnętrznych. Nadzór nad pracą urzędowych i akredytowanych kwalifikatorów był prowadzony według zasad określonych z art. 81 ust 2 ustawy o nasiennictwie w zakresie przestrzegania przepisów, w szczególności dotyczących obowiązujących metodyk oceny materiału siewnego oraz wymagań w zakresie wytwarzania i oceny materiału siewnego. WIORiN przeprowadzając kontrolę pracy urzędowych i akredytowanych kwalifikatorów uczestniczył w ocenie polowej, ocenie cech zewnętrznych, ocenie laboratoryjnej (w latach 2019-2020) lub pobieraniu prób materiału siewnego, dokonywanych przez te podmioty, sprawdzał prawidłowość wykonania tych czynności lub sprawdzał dokumentację dotyczącą dokonanej oceny lub pobrania prób materiału siewnego oraz żądał od kontrolowanego podmiotu udzielania, w wyznaczonym terminie, pisemnych lub ustnych wyjaśnień w sprawach objętych przedmiotem kontroli.

(akta kontroli str. 209, 212-242, 251-252)

Analiza pięciu spraw³¹ dotyczących kontroli pracy kwalifikatorów³² po jednej z każdego roku w okresie objętym kontrolą wykazała, że:

²³ 32/13/127/22/A z 2022 r., 32/09/082/23 z 2023 r.

²⁴ 32/05/065/19 z 2019 r.; 32/05/352/20/A z 2020 r.; 32/07/027/21/A z 2021 r., 32/09/082/23 z 2023 r.

²⁵ 32/13/127/22/A z 2022 r.

²⁶ 35 kontroli urzędowych kwalifikatorów, 32 kontrole akredytowanych kwalifikatorów.

²⁷ 38 kontroli urzędowych kwalifikatorów, 92 kontrole akredytowanych kwalifikatorów.

²⁸ 35 kontroli urzędowych kwalifikatorów, 57 kontroli akredytowanych kwalifikatorów.

²⁹ 40 kontroli urzędowych kwalifikatorów, 193 kontrole akredytowanych kwalifikatorów.

³⁰ sześć kontroli urzędowych kwalifikatorów, 25 kontroli akredytowanych kwalifikatorów.

³¹ 1) 32/063 i 32/083; 2) 32/088; 3) 32/061; 4) 32/005; 5) 28/050.

³² Ocenę polową przeprowadzał w dwóch badanych przypadkach urzędowy kwalifikator, a w trzech akredytowany kwalifikator.

- oceny plantacji nasiennych dotyczyły: plantacji ziemniaka³³, grochu siewnego³⁴, kostrzewy trzcinowej³⁵, pszenicy, jęczmienia, łubinu³⁶, facelii, kostrzewy³⁷;
- postępowanie w trakcie dokonywania oceny polowej plantacji nasiennych było zgodne z ustalonymi w tym zakresie zasadami tj. zgodne z procedurą w sprawie zasad prowadzenia kontroli materiału siewnego;
- sporządzono wszystkie wymagane procedurami i przepisami prawa dokumenty, w tym arkusz oceny polowej;
- kontrole przeprowadzili urzędowi kwalifikatorzy, a dokumenty w ramach pięciu badanych ocen zostały sporządzone prawidłowo;
- zgodnie z § 15 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 25 stycznia 2019 r. w sprawie szkoleń z zakresu oceny materiału siewnego, wymagań do wykonywania tej oceny oraz nadzoru i kontroli pracy podmiotów dokonującej tej oceny³⁸ z kontroli sporządzono notatki służbowe. Nie stwierdzono uchybień w ocenie materiału siewnego;
- w trzech przypadkach (kontrola ocen akredytowanych kwalifikatorów) zgodnie z §13 pkt 1 lit. a, rozporządzenia w sprawie szkoleń, WIORiN uwzględnił nie mniej niż 5% ocenionych plantacji;
- w wyniku badanych kontroli ocen dokonanych przez kwalifikatorów, nie stwierdzono dyskwalifikacji plantacji;
- kontrole WIORiN pracy urzędowych i akredytowanych kwalifikatorów przeprowadzone zostały zgodnie z wymogami rozporządzenia w sprawie szkoleń;
- spośród pięciu badanych spraw w trzech przypadkach kontrola oceny polowej materiału siewnego dotyczyła akredytowanych kwalifikatorów, którzy wystawili łącznie dziewięć świadectw oceny polowej plantacji nasiennych. Kontrola tych ocen przez WIORiN w ośmiu przypadkach odbyła się z udziałem akredytowanego kwalifikatora, a w jednym przypadku bez jego udziału.

(akta kontroli str. 212-241, 242-243, 244-250, 575)

Wszyscy kwalifikatorzy przeprowadzający ocenę polową roślin rolniczych w pięciu badanych sprawach posiadali stosowne upoważnienia lub akredytacje, o których mowa w art. 43 ust. 1 i 2 oraz art. 47 ust. 1 ustawy o nasiennictwie (art. 75 ust. 2 ustawy o nasiennictwie). Zgodnie z § 16 rozporządzenia w sprawie szkoleń, kontrole urzędowych i akredytowanych kwalifikatorów były przeprowadzane przez WIORiN w każdym sezonie produkcji nie rzadziej niż raz do roku. Wojewódzki Inspektor nie stwierdził uchybień, nie cofnął akredytacji i nie wydał nakazu odbycia szkolenia doskonalącego.

Wojewódzka Inspektor wyjaśniła, że: *w jednym przypadku, gdzie doszło do naruszenia przepisów ustawy o nasiennictwie podmiot sam wystąpił z wnioskiem o wykreślenie z listy akredytowanych kwalifikatorów dwóch kwalifikatorów akredytowanych (wniosek z dnia 31 sierpnia 2021 r. oraz wniosek z 27 września*

³³ Kontrola z 19 czerwca 2019 r. dokonana przez urzędowego kwalifikatora (32/054) pracy dwóch urzędowych kwalifikatorów o numerach 32/063 i 32/083, oceny odpowiednio: trzy plantacje ziemniaka (odmiana Bryza, Tajun, Ignacy), trzy plantacje ziemniaka (odmiana Laskara, Magnolia, Stokrotka).

³⁴ Kontrola z 24 lipca 2020 r. dokonana przez urzędowego kwalifikatora (32/061) pracy akredytowanego kwalifikatora nr 32/088, ocena plantacji grochu siewnego odmiany Assas.

³⁵ Kontrola z 5 lipca 2021 r. dokonana przez urzędowego kwalifikatora (32/057) pracy urzędowego kwalifikatora nr 32/061, oceniana plantacja kostrzewy trzcinowej odmiana Escalante.

³⁶ Kontrola z 7 lipca 2022 r. dokonana przez urzędowego kwalifikatora (32/083) pracy akredytowanego kwalifikatora nr 32/005, ocenianych trzech plantacji: pszenicy zwyczajnej ozimej odmiany Solehio; jęczmienia jarego odmiany KWS Fantex; łubinu wąskolistnego odmiany Boregine.

³⁷ Kontrola z 20 czerwca 2023 r. dokonana przez urzędowego kwalifikatora (32/052) pracy akredytowanego kwalifikatora nr 28/050, ocenianych 5 plantacji: dwie plantacje facelii błękitnej odmiana Stala, trzech plantacji kostrzewy czerwonej odmiana Gross.

³⁸ Dz.U. poz. 359, ze zm.; dalej: rozporządzenie w sprawie szkoleń.

2021 r.)³⁹. W okresie objętym kontrolą nie było przypadków nieobjęcia kontrolą pracy zarówno urzędowych jak i akredytowanych kwalifikatorów.

Wojewódzka Inspektor unieważniła wyniki oceny polowej:

- w 2021 r. - 46 świadectw oceny polowej;
- w 2022 r. - 15 świadectw oceny polowej.

W związku z ujawnionymi nieprawidłowościami w latach 2021-2022 Wojewódzka Inspektor wydała zalecenie do kierowników poszczególnych komórek organizacyjnych WIORiN o wnikliwą weryfikację wszystkich wniosków oraz sprawdzenie istnienia wszystkich zgłaszanych plantacji.

Liczba kwalifikatorów w latach objętych kontrolą przedstawiała się następująco:

- urzędowych kwalifikatorów odpowiednio: 41, 38, 39, 40, 37;
- akredytowanych kwalifikatorów odpowiednio: 13, 12, 14, 15, 16.

W kontrolowanym okresie WIORiN nie informował GIORiN o niedoborach kadrowych w zakresie dotyczącym zadań realizowanych w ramach nadzoru nad produkcją i obrotem materiałem siewnym roślin rolniczych.

(akta kontroli str. 209-210, 251-254)

4. W kontrolowanym okresie WIORiN sprawował nadzór nad pracą urzędowych i akredytowanych próbobiorców w oparciu o plany kontroli dla poszczególnych lat. Kontrole prowadzone były z wykorzystaniem procedury poboru prób. WIORiN otrzymał z GIORiN procedurę pobierania prób.

Liczba próbobiorców w latach 2019-2023 (I półrocze) wynosiła:

- urzędowych próbobiorców odpowiednio: 14, 14, 15, 14, 12;
- akredytowanych próbobiorców odpowiednio: 14, 15, 19, 13, 13.

Łączna liczba przeprowadzonych kontroli urzędowych i akredytowanych próbobiorców w badanych latach wyniosła:

- w 2019 r. – 32 kontrole (z tego 19 kontroli urzędowych próbobiorców i 13 kontroli akredytowanych próbobiorców);
- w 2020 r. – 41 kontroli (z tego 22 kontrole urzędowych próbobiorców i 19 kontroli akredytowanych próbobiorców);
- w 2021 r. – 47 kontroli (z tego 28 kontroli urzędowych próbobiorców i 19 kontroli akredytowanych próbobiorców);
- w 2022 r. – 42 kontrole (z tego 19 kontroli urzędowych próbobiorców i 23 kontrole akredytowanych próbobiorców),
- w 2023 r. (I półrocze) – siedem kontroli (z tego dwie kontrole urzędowych próbobiorców i pięć kontroli akredytowanych próbobiorców).

(akta kontroli str. 252-253)

Analiza pięciu spraw⁴⁰ dotyczących kontroli pracy próbobiorców, po jednej z każdego roku w okresie objętym kontrolą wykazała, że:

³⁹ WIORiN złożył do Komendy Miejskiej Policji w Koszalinie zawiadomienie o podejrzeniu popełnieniu przestępstwa, przez kwalifikatorów akredytowanych dwóch firm. Wojewódzki Inspektor unieważnił wynik oceny polowej: w roku 2021 r. – 46 świadectw oceny polowej, w roku 2022 r. – 15 świadectw oceny polowej

⁴⁰ Na podstawie rejestru kontroli pracy urzędowych próbobiorców i akredytowanych próbobiorców. Wytypowano próbobiorców akredytowanych nr: 32/035, 32/025, 32/039, 32/039 i urzędowego próbobiorky nr 32/080

oceny plantacji nasiennych dotyczyły następujących roślin: pszenica zwyczajna jara KWS Chamsin; groch siewny Santana - w 2019 r. - próbobiorka akredytowany nr 32/035; 40gorczyca biała odmiana Bamberka; kostrzewa czerwona odmiana Areta; kostrzewa trzcinowa odmiana Rahela; gorczyca biała odmiana Bamberka; wyka siewna odmiana Jaga; facelia błękitna odmiana Stala; życica trwała odmiana Bokser; życica trwała odmiana Naki; wWyka siewna odmiana Jaga; życica trwała odmiana Naki; kostrzewa trzcinowa odmiana Escalante; kostrzewa czerwona odmiana Reda; Wyka siewna odmiana Jaga - w 2020 r. - próbobiorka akredytowany nr 32/025;

– groch siewny odmiana Alvesta; groch siewny odmiana KWS LA Mancha; łubin wąskolistny odmiana Boregine; groch siewny odmiana Alvesta; łubin wąskolistny odmiana Boregine - w 2021 r. – próbobiorka urzędowy nr 32/080;40

– siedem prób gorczycy białej, jedna próba wyki siewnej - w 2022 r. - próbobiorka akredytowany nr 32/039;

- postępowanie w trakcie dokonywania pobierania prób materiału siewnego było zgodne z ustalonymi w tym zakresie zasadami tj. zgodne z procedurą pobierania prób;
- sporządzono wszystkie wymagane procedurami i przepisami prawa dokumenty;
- dokumenty sporządzone w ramach pięciu badanych poborów prób zostały sporządzone rzetelnie, kontrolowane sprawy zostały załatwione bez zbędnej zwłoki, i w terminie siedmiu dni dostarczone do WIORiN.

Analiza ta wykazała, że WIORiN kontrolując pracę akredytowanych próbobiorców (cztery badane przypadki), zgodnie §13 pkt 3 lit. b rozporządzenia w sprawie szkoleń, pobierał próby kontrolne w nie mniej niż z 5% partii materiału siewnego zgłoszonych do oceny laboratoryjnej i porównując wyniki z próbami pobranymi przez akredytowanego próbobiorcę oraz w jednym przypadku kontroli urzędowego próbobiorcy dokonał czynności zgodnie z §13 pkt 3 lit. a rozporządzenia w sprawie szkoleń. W badanych przypadkach nie stwierdzono uchybień w ocenie materiału siewnego i nie stwierdzono dyskwalifikacji badanego materiału siewnego.

(akta kontroli str. 256-257, 244-250)

Ocenę materiału siewnego, w pięciu badanych sprawach przeprowadzili urzędowi próbobiorcy odpowiednio: 32/080, 32/058 i 32/074 (w trzech sprawach), Wszyscy przeprowadzający ocenę polową roślin rolniczych w pięciu badanych sprawach posiadali stosowne upoważnienia lub akredytacje, o których mowa w art. 43 ust. 1 i 2 oraz art. 47 ust. 1 ustawy o nasiennictwie udzielone według zasad określonych w art. 75 ust. 2 ustawy o nasiennictwie.

Badanie pięciu ww. spraw wykazało, że WIORiN kontrolując pracę urzędowego próbobiorcy (jedna sprawa) i akredytowanych próbobiorców (cztery sprawy):

- zgodnie z przepisem § 15 rozporządzenia w sprawie szkoleń sporządził notatki służbowe (w pięciu badanych sprawach nie stwierdzono uchybień);
- zgodnie z przepisem § 16 ww. rozporządzenia, badane kontrole pracy urzędowego próbobiorcy i akredytowanych próbobiorców przeprowadził w każdym sezonie produkcji, nie rzadziej jednak niż raz w roku;
- badane kontrole WIORiN dotyczące pracy urzędowego i akredytowanych próbobiorców przeprowadzone zostały zgodnie z wymogami rozporządzenia w sprawie szkoleń oraz zgodnie z procedurą w sprawie pobierania prób.

Wojewódzka Inspektor nie stwierdziła uchybień, nie cofnęła akredytacji i nie wydała nakazu odbycia szkolenia doskonalącego oraz nie unieważniła pobranych prób i wyników oceny laboratoryjnej materiału siewnego dokonanej na próbach pobranych przez danego próbobiorcę.

(akta kontroli str. 256-257)

W kontrolowanym okresie nie było przypadków nieobjęcia kontrolą pracy urzędowych i akredytowanych próbobiorców.

WIORiN weryfikował czy akredytowani kwalifikatorzy i akredytowani próbobiorcy wykonywali czynności w ramach stosunku pracy. We wszystkich badanych przypadkach próbobiorcy dokonywali czynności w ramach stosunku pracy.

(akta kontroli str. 209-210, 251-253, 258-269)

W toku czynności kontrolnych w trybie art. 39 ustawy o NIK, przeprowadzono oględziny czynności urzędowego próbobiorcy (32/058), który kontrolował pracę akredytowanego próbobiorcy (32/025). W trakcie oględzin ustalono, że urzędowy próbobiorca WIORiN przeprowadził czynności kontrolne zgodnie z ustalonymi w tym zakresie zasadami oraz obowiązującymi przepisami tj. zgodnie z §13

– jedna próba rzodkwi oleistej; dwie próby gorczyicy białej - w 2023 r. - próbobiorca akredytowany nr 32/039.40

rozporządzenia w sprawie szkoleń⁴¹.
566-570)

(akta kontroli str.

Wzory świadectw i informacji dotyczących oceny materiału siewnego, WIORiN sporządzał zgodnie z rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 9 kwietnia 2021 r. w sprawie wzorów świadectw i informacji dotyczących oceny materiału siewnego⁴².

WIORiN w treści upoważnień udzielanych w trybie art. 75 ust. 2 ustawy o nasiennictwie wskazywał zakres, który dotyczył: poszczególnych grup roślin⁴³, rodzajów materiału siewnego⁴⁴.

Wojewódzka Inspektor wyjaśniła: *Upoważnienia w trybie art. 75 ust. 2 ustawy o nasiennictwie wystawiane były na podstawie zaświadczenia o ukończeniu szkolenia i zdania egzaminu z wynikiem pozytywnym. W upoważnieniach stosowane były zapisy ze wskazaniem zakresów, o których stanowi przepis art. 75 ust. 2 ustawy o nasiennictwie. WIORiN nie uzyskał z GIORiN wytycznych dotyczących stosowania wzorów ww. upoważnień. WIORiN wystawiał upoważnienia według własnego wzoru. Zakres udzielanych upoważnień odpowiadał zakresowi odbytych w tym zakresie szkoleń.*

(akta kontroli str. 258-269, 330-332, 559-564)

5. W obszarze działalności WIORiN oceny laboratoryjnej materiału siewnego roślin rolniczych i warzywnych dokonywało urzędowe laboratorium WIORiN⁴⁵. Wojewódzki Inspektor nie udzielał akredytacji laboratoriom⁴⁶. W latach 2019–2020 Wojewódzki Inspektor nie przeprowadzał kontroli Urzędowego Laboratorium.

Na podstawie art. 81 ust. 1 ustawy o nasiennictwie (w brzmieniu obowiązującym do 1 stycznia 2021 r.), w ramach nadzoru Wojewódzki Inspektor sprawował nadzór nad pracą m.in. urzędowych laboratoriów, w tym analityków nasiennych.

Wojewódzka Inspektor wyjaśniła, że: *w związku z tym, iż Urzędowe Laboratorium posiadało akredytację Polskiego Centrum Akredytacji (PCA), nadzór sprawowany był przez analizę raportów z corocznej oceny PCA. W okresie 2019-2020 nie*

⁴¹ W trakcie oględzin urzędowy próbobiorca wykonała następujące czynności:

- zweryfikowała prawidłowość sporządzania protokołów pobrania prób przez akredytowanego próbobiorcę i potwierdziła, że protokoły pobrania prób zostały sporządzone przez akredytowanego próbobiorcę w sposób prawidłowy;
- sprawdziła odnotowanie przez akredytowanego próbobiorcę pobrania prób na świadectwach oceny polowej. Świadectwa zawierały odpowiednie adnotacje dotyczące pobranych prób (data pobrania, nr partii, masa, pieczęć i podpis próbobiorcy);
- sprawdziła terminowość składania kopii protokołów pobrania prób. Wszystkie sprawdzane protokoły pobrania prób materiału siewnego roślin rolniczych i warzywnych wpłynęły do WIORiN w nieprzekroczonym terminie siedmiu dni od daty pobrania;
- sprawdziła wyposażenie akredytowanego próbobiorcy w sprzęt do pobierania prób. Próbobiorca posiadał odpowiedni sprzęt niezbędny do pobierania prób materiału siewnego do oceny laboratoryjnej;
- urzędowy próbobiorca, pobrała próby materiału siewnego do badań laboratoryjnych w celu zweryfikowania prawidłowości pracy akredytowanego próbobiorcy. Urzędowy próbobiorca pobrała do badań kontrolnych nie mniej niż z 5%, tj. w 6% partii materiału siewnego zgłoszonych do oceny laboratoryjnej w celu porównania wyników z próbami pobranymi przez akredytowanego próbobiorcę.

⁴² Dz.U. poz. 757. Poprzednio obowiązywało rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 27 listopada 2013 r. w sprawie wzorów świadectw i informacji dotyczących oceny materiału siewnego (Dz. U. z 2019 r. poz. 1301).

⁴³ a) upoważnienie do dokonywania oceny polowej plantacji nasiennych ziemniaka;

b) upoważnienie do dokonywania oceny polowej plantacji nasiennych roślin oleistych i włókniстых;

c) upoważnienie do dokonywania oceny polowej plantacji nasiennych roślin pastewnych;

d) upoważnienie do dokonywania oceny polowej plantacji nasiennych roślin zbożowych.

⁴⁴ a) upoważnienie do pobierania materiału siewnego z wyłączeniem sadzeniaków ziemniaka;

b) upoważnienie do pobierania materiału siewnego prób sadzeniaków ziemniaka do oceny zdrowotności.

⁴⁵ Laboratorium WIORiN w Koszalinie, dalej: Urzędowe Laboratorium. W latach 2019-2020 w laboratorium tym było trzech analityków nasiennych.

⁴⁶ W kontrolowanym okresie nie prowadził nadzoru nad laboratoriami akredytowanymi (w obszarze nadzoru WIORiN nie było takich laboratoriów).

stwierdzono nieprawidłowości w pracy Urzędowego Laboratorium oraz w pracy analityków nasiennych.

(akta kontroli str. 209-210, 253-254, 271-292)

Łączna liczba dokonujących oceny materiału siewnego w kontrolowanych latach wyniosła odpowiednio: 85, 79, 87, 82, 90. WIORiN nie prowadził badań odrębności, wyrównania i trwałości, badań wartości gospodarczej odmiany, nie sporządzał opisu odmian.

W latach 2020 i 2021 łączna liczba partii materiału siewnego przebadana w Urzędowym Laboratorium wyniosła odpowiednio: 481 i 713, a łączna liczba kontroli materiału siewnego odpowiednio: 160 i 192.

WIORiN w badanym okresie nie zatrzymywał etykiet ani plomb materiału siewnego.

(akta kontroli str. 210, 254)

6. Wojewódzka Inspektor w badanym okresie przeprowadziła 399⁴⁷ kontroli ocen kwalifikatorów akredytowanych. Wojewódzka Inspektor w 2021 r. i 2022 r. stwierdziła nieprawidłowości w pracy kwalifikatorów akredytowanych w 64 przypadkach, z tego 16 przypadków w trybie art. 81 ust. 7 pkt 1 ustawy o nasiennictwie na podstawie kontroli plantacji nasiennej oraz w 48 przypadkach w wyniku kontroli u producentów i stwierdzenia, że plantacja nie istniała lub materiał siewny był niewiadomego pochodzenia (trzy przypadki). W kontrolach ocen akredytowanych kwalifikatorów w latach 2019-2020 i w I połowie 2023 r., WIORiN nie stwierdził nieprawidłowości w zakresie tych kontroli.

W związku z nieprawidłowościami stwierdzonymi w latach 2021-2022 Wojewódzka Inspektor unieważniła 64 świadectwa oceny polowej, z tego: 16 świadectw oceny polowej w trybie art. 81 ust. 7 pkt 1 ustawy o nasiennictwie oraz 48 po ocenie polowej na podstawie kontroli u producentów i ich oświadczeń, że plantacje nie istniały⁴⁸.

Wojewódzka Inspektor w latach 2021-2022 wydała łącznie 66 dokumentów (nowych świadectw oceny materiału siewnego i/lub informacji o dyskwalifikacji materiału siewnego), z tego:

- 18 nowych świadectw oceny materiału siewnego, w tym dwa wydane w trybie art. 81 ust. 8 ustawy o nasiennictwie oraz 16 na podstawie kontroli polowej u producentów (rolników);
- 48 informacji o dyskwalifikacji materiału siewnego, z tego 14 wydanych w trybie art. 81 ust. 8 ustawy o nasiennictwie oraz 34 na podstawie kontroli polowej u producentów⁴⁹.

(akta kontroli str. 210, 251-254, 315-316, 317-319)

Analiza pięciu unieważnień⁵⁰ świadectw oceny polowej wybranych losowo z dwóch lat⁵¹ z okresu objętego kontrolą NIK wykazała, że w dwóch przypadkach⁵²

⁴⁷ Łączna liczba kontroli w poszczególnych latach badanego okresu wyniosła odpowiednio: 32, 92, 57, 193 i 25.

⁴⁸ W 2021 r. unieważniła 46 świadectw oceny polowej, w tym jedno świadectwo oceny polowej w trybie art. 81 ust. 7 pkt 1 ustawy o nasiennictwie, oraz 45 świadectw, po ocenie polowej na podstawie kontroli u producentów i ich oświadczeń, że plantacje nie istniały. W 2022 r. unieważniła 15 świadectw oceny polowej w trybie art. 81 ust. 7 pkt 1 ustawy o nasiennictwie oraz unieważniła trzy świadectwa oceny polowej, po kontroli u producentów w 2021 r.

⁴⁹ W 2021 r. - 16 nowych świadectw oceny polowej oraz 31 informacji o dyskwalifikacji materiału siewnego. W 2022 r. - dwa nowe świadectwa oceny polowej oraz 13 informacji o dyskwalifikacji materiału siewnego; Wojewódzki Inspektor w 2022 r. wydała trzy informacje o dyskwalifikacji materiału siewnego po kontrolach w 2021 r. Skontrolowany podmiot (trzy ww. przypadki) nie zgodził się z wynikiem kontroli i nie zwrócił świadectw, sprawa trafiła do Sądu.

⁵⁰ Cztery w 2021 r.: 32/07/054/22/A; 32/09/038/21/A; 32/09/258/21/A; 32/04/048/A; jedno w 2022 r.: 32/16/048/22/A.

⁵¹ Jeden w 2021 r. i cztery w 2022 r., przypadki unieważnień wystąpiły w latach 2021-2022.

WIORiN, zgodnie z wymogiem określonym przepisem art. 81 ust. 8 ustawy o nasiennictwie przeprowadził kontrolną ocenę polową materiału siewnego. W wyniku tych kontroli stwierdzono nieprawidłowości, na podstawie których Wojewódzka Inspektor, zgodnie z art. 81 ust. 7 pkt 1 unieważniła wyniki oceny polowej (świadectwo) wystawione przez kwalifikatora akredytowanego i wydała informację o której mowa w art. 73 ust. 1 pkt 5 ustawy o nasiennictwie o dyskwalifikacji materiału siewnego;

(akta kontroli str. 320-341, 363-376)

W dwóch przypadkach, Wojewódzka Inspektor na podstawie kontroli w zakresie przestrzegania wymagań dotyczących jakości materiału siewnego, wytwarzania, oceny przechowywania, stosowania oraz obrotu tym materiałem, stwierdziła, że plantacje zgłoszone do oceny polowej nie istniały lub znajdowały się w innym niż deklarowano miejscu⁵³.

(akta kontroli str. 342-353, 354-362)

W jednym przypadku (sprawa nr 32/04/048/21A) zgłoszenie do oceny polowej plantacji nasiennej rzodkwi oleistej odmiany Irys (nr 32/61/4473) z dnia 5 maja 2021 r. WIORiN w dniach 12 października 2021 r. i 18 listopada 2021 r. przeprowadził kontrolę (art. 2 pkt 3 i art. 121 ust. 1 ustawy o nasiennictwie) prawidłowości prowadzenia działalności w zakresie przestrzegania wymagań dotyczących jakości materiału siewnego, wytwarzania, oceny, przechowywania, stosowania, a także obrotu tym materiałem u przedsiębiorcy zajmującego się m.in. obrotem materiałem siewnym oraz w dniach 22 października 2021 r. oraz 10, 12, 29 listopada 2021 r. kontrolę u producenta materiału siewnego. W wyniku tych kontroli WIORiN stwierdził, że materiał siewny rzodkwi oleistej znajdujący się w magazynie przedsiębiorcy prawdopodobnie nie pochodził z plantacji u producenta, u którego zakontraktowana była plantacja rzodkwi oleistej. W trakcie kontroli u producenta (rolnika) stwierdzono brak zbioru (skoszenia) plantacji. Według Wojewódzkiej Inspektor materiał (rzodkiew oleista) w magazynie przedsiębiorcy prowadzącego obrót tym materiałem był niewiadomego pochodzenia. Wojewódzka Inspektor unieważniła świadectwo oceny polowej z 13 lipca 2021 r. oraz wydała informację o dyskwalifikacji materiału siewnego.

(akta kontroli str. 377-382, 383-412, 413-420)

W trzech przypadkach⁵⁴ Wojewódzka Inspektor unieważniła ocenę polową materiału siewnego i wydała informację o dyskwalifikacji materiału siewnego, pomimo że nie wystąpiła przesłanka wynikająca z art. 73 ust. pkt 5 ustawy o nasiennictwie, według którego podmiot oceniający wydaje informację o dyskwalifikacji - w przypadku dyskwalifikacji materiału siewnego w poszczególnych ocenach, gdy oceniany materiał nie spełnia wymagań w zakresie wytwarzania, jakości lub zdrowotności.

(akta kontroli str. 377-420)

⁵² 32/07/054/22/A; 32/16/048/22/A.

⁵³ Sprawa nr 32/09/038/21/A – zgłoszenie do oceny polowej plantacji nasiennej życicy wielokwiatowej odmiana Adrina z 12 marca 2021 r.. WIORiN przeprowadził kontrolę 10 września 2021 r. i stwierdził nieistnienie plantacji we wskazanym miejscu. Wojewódzka Inspektor unieważniła 1 października 2021 r. świadectwo oceny polowej materiału siewnego nr 32/09/038/21/A z dnia 9 lipca 2021 r. oraz wydała informację o dyskwalifikacji;

sprawa nr 32/09/258/21/A - zgłoszenie do oceny polowej plantacji nasiennej facelii błękitnej odmiana Maja KWS z 5 maja 2021 r. WIORiN przeprowadził kontrolę 28 października 2021 r. i stwierdził niezgodność powierzchni plantacji i szacunkowego zbioru ze świadectwem oceny polowej materiału siewnego nr 32/09/258/21/A z dnia 8 lipca 2021 r. Wojewódzka Inspektor 28 października 2021 r. wydała nowe świadectwo uwzględniające wyniki kontroli oraz 19 listopada 2021 r. unieważniła świadectwo oceny polowej materiału siewnego nr 32/09/258/21/A wystawione przez kwalifikatora akredytowanego nr 32/101.

⁵⁴ 32/09/038/21/A; 32/09/258/21/A; 32/04/048/21/A.

Wojewódzka Inspektor wyjaśniła, że: W przytoczonych przykładach dotyczących unieważnienia świadectwa oceny polowej (...) zgodnie z przepisami ustawy o nasiennictwie, WIORiN nie mógł zastosować art. 73 ust. 1 pkt 5 ponieważ mówi on o dokumentach wydawanych na podstawie wyników poszczególnych ocen – w przytoczonych przypadkach, wyniku oceny polowej. (...). Czynności kontrolne w WIORiN w Koszalinie związane z oceną polową plantacji nasiennych prowadzoną na wniosek spółek, których przytoczone przykłady dotyczą, (...) na terenie województwa Zachodniopomorskiego zostały zakończone a przytoczone plantacje nie były objęte kontrolą. (...) Nie mniej jednak w związku z informacją otrzymaną z WIORiN w Gdańsku⁵⁵ o nieprawidłowościach w trakcie kontroli pracy akredytowanych kwalifikatorów spółek (...), podjęto decyzję o konieczności przeprowadzenia kontroli u producentów wymienionych spółek (w zakresie przestrzegania wymagań dotyczących jakości materiału siewnego, wytwarzania, oceny, przechowywania, stosowania oraz obrotu tym materiałem) i stwierdzono m.in. nieprawidłowości polegające na wystawieniu przez akredytowanych kwalifikatorów nr 32/101, nr 32/110, będących pracownikami spółek (...) świadectw oceny polowej materiału siewnego względem nieistniejących plantacji nasiennych. Z treści kopii świadectw oceny polowej materiału siewnego znajdujących się w aktach organu, wystawionych przez akredytowanych kwalifikatorów (...) oraz na podstawie rezultatów kontroli przeprowadzonych u podmiotów produkujących materiał siewny dla spółek (...) wyniknęło, że zaistniał fakt polegający na ocenie plantacji nasiennych i wystawieniu przez wymienionych kwalifikatorów świadectw oceny polowej materiału siewnego w odniesieniu do plantacji w rzeczywistości nieistniejących, wystawieniu przez wymienionych kwalifikatorów świadectw oceny polowej materiału siewnego w odniesieniu do plantacji, których powierzchnia była w rzeczywistości mniejsza od wskazanej na świadectwie, oraz wystawieniu przez wymienionych kwalifikatorów świadectw oceny polowej materiału siewnego w odniesieniu do plantacji, na której oszacowany plon był zawyżony w stosunku do rzeczywistego zbioru. Przeprowadzone przez organ działania polegały na skonfrontowaniu wystawionych przez akredytowanych kwalifikatorów kopii świadectw oceny polowej z wynikami ww. kontroli, podczas których potwierdzono brak upraw nasiennych, rozbieżności między wielkością plantacji, a jej rzeczywistą powierzchnią oraz zawyżanie szacunkowego plonu. Wobec powyższego uznano, że w obrocie prawnym zafunkcjonowały dokumenty potwierdzające konkretne wielkości w zakresie zbioru materiału siewnego, na podstawie których do dalszego przerobu i w następstwie do sprzedaży mógłby trafić materiał siewny niewiadomego pochodzenia. W związku z tym, WIORiN podjął czynności polegające na wykreśleniu wymienionych kwalifikatorów z listy akredytowanych kwalifikatorów. (...). Zgodnie z art. 81 ust. 7 i 8 ustawy o nasiennictwie, jeżeli w trakcie przeprowadzania kontroli stwierdzone zostanie, że plantacja nasenna została oceniona nieprawidłowo przez akredytowanych kwalifikatorów należy unieważnić wynik oceny polowej (przekreślając świadectwo oceny polowej i umieszczając na nim wyraz „anulowano”). W takiej sytuacji wojewódzki inspektor przeprowadza kontrolną ocenę polową materiału siewnego, wydaje nowe świadectwo lub informację o dyskwalifikacji. Jako że na tym etapie niemożliwe było przeprowadzenie ponownej oceny ani zbadanie materiału siewnego to w konsekwencji przyjęto, że odnośnie:

- świadectwa oceny polowej życica wielokwiatowa Adrina: 32/09/038/21/A z dnia 06.07.2021 wystawiono inf. o dyskwalifikacji 32/09/038/21/A z dnia 10.09.2021 r. powód dyskwalifikacji - plantacja nieistniejąca;

⁵⁵ Znak sprawy: WNN.7117.99.2021 z dnia 14.09.2021 r.

- świadectwa oceny polowej facelia błękitna Maja KWS: 32/09/258/21/A z dnia 08.07.2021 wystawiono nowe św. 32/09/258/21/A z dnia 28.10.20 z prawidłową powierzchnią

- świadectwa oceny polowej rzodkiew oleista Iris 32/04/048/21/A z dnia 13.07.2021r. wystawiono informacje o dyskwalifikacji plantacji 32/04/048/21/A z powodu materiału siewny niewiadomego pochodzenia.

W tej sprawie wystosowano zawiadomienie do Prokuratury Okręgowej w Koszalinie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa przeciwko wiarygodności dokumentu.

(akta kontroli str. 302, 421-425)

7. WIORiN ewidencjonował podmioty prowadzące obrót materiałem siewnym roślin rolniczych. Ewidencja prowadzona była w formie elektronicznej w Zintegrowanym Systemie Informatycznym Ochrony Roślin i Nasiennictwa (ZSIORiN) oraz w formie papierowej. Wojewódzka Inspektor wyjaśniła, że nie występowały trudności, ani problemy związane z obsługą tego systemu. Wyjaśniła także, że w badanym okresie nie było przypadków uchybień, zakazu prowadzenia obrotu materiału siewnego, ani wykreśleń z ewidencji w trybie art. 90 ustawy o nasiennictwie. Ewidencja zawierała dane wymagane przepisami art. 84 ust. 3 pkt 1-5 ustawy o nasiennictwie dla przedsiębiorców oraz art. 86 ust. 3 pkt 1-3 tej ustawy dla rolników.

(akta kontroli str. 293-301)

Analiza pięciu spraw⁵⁶ dotyczących zgłoszenia Wojewódzkiemu Inspektorowi zamiaru prowadzenia obrotu materiałem siewnym, wykazała, że:

- w każdym z badanych przypadków Wojewódzka Inspektor przyjęła zgłoszenie wraz z dokumentacją dotyczącą wpisu do ewidencji i dokonano wpisu podmiotu odpowiednio do ewidencji przedsiębiorców (trzy badane przypadki) albo ewidencji rolników (dwa badane przypadki) oraz wydała zaświadczenie o wpisie do ewidencji zawierające nowy numer wynikający z dokonanego wpisu;
- WIORiN wpisywał przedsiębiorców do ewidencji po otrzymaniu zgłoszenia oraz wydawał przedsiębiorcy zaświadczenie o dokonaniu wpisu zgodnie z wymogami przepisu art. 84 ust. 4-6 ustawy o nasiennictwie (przedsiębiorca) oraz zgodnie z wymogami przepisu art. 86 ust. 5 i 6 ustawy o nasiennictwie (rolnik);
- zaświadczenia o dokonaniu wpisu do ewidencji podmiotów prowadzących obrót materiałem siewnym zostały wydane zgodnie z wymogami określonymi przepisem art. 84 ust. 6 i art. 86 ust. 6 ustawy o nasiennictwie (przedsiębiorca i rolnik) — w tym z zachowaniem terminów tj. w terminie 14 dni od dnia odpowiednio wpisu albo dokonania zmiany wpisu.
- WIORiN nie informował innych wojewódzkich inspektoratów ochrony roślin i nasiennictwa w trybie art. 88 ustawy o nasiennictwie. W pięciu badanych przypadkach działalność prowadzona była w obszarze województwa zachodniopomorskiego.

(akta kontroli str. 293-301, 436)

Liczba wykreśleń z ewidencji podmiotów w trybie art. 91 ustawy o nasiennictwie wyniosła sześć podmiotów, z tego: trzy w 2020 r. i trzy w 2021 r. Liczba podmiotów wpisanych do ewidencji przedstawiła się następująco:

⁵⁶ 32/01/3335 – rolnik (wytworzenie i obrót własnym materiałem siewnym - ziemniak); 32/12/4803 – przedsiębiorca (obrotu materiałem siewnym); 32/13/4685 – Rolnik (wytworzenie i obrót własnym materiałem siewnym roślin rolniczych); 32/14/4428 – przedsiębiorca (wytworzenie i obrót własnym materiałem siewnym roślin rolniczych); 32/11/4123 – przedsiębiorca (wytworzenie i obrót materiałem siewnym roślin rolniczych i warzywnych) — wybranych losowo po jednej z każdego roku objętego kontrolą.

- według stanu na początek 2019 r. w ewidencji wpisanych było 240 przedsiębiorców prowadzących obrót materiałem siewnym, z tego 47 prowadzących wytwarzanie i obrót materiałem siewnym, 61 prowadzących obrót hurtowy materiałem siewnym, 132 prowadzący wyłącznie sprzedaż detaliczną materiału siewnego. W trakcie roku do ewidencji wpisano 17 przedsiębiorców; skreślono 15. Na koniec 2019 r. w ewidencji zarejestrowanych było 242 przedsiębiorców.
W ewidencji rolników prowadzących obrót materiałem siewnym stan na początek roku 2019 wynosił 65, w ciągu roku wpisano czterech, skreślono trzech, na koniec 2019 r. stan wyniósł 66;
- według stanu na początek 2020 r. w ewidencji ujętych było 242 przedsiębiorców, z tego 44 prowadzących wytwarzanie i obrót materiałem siewnym, 61 prowadzących obrót hurtowy materiałem siewnym, 137 prowadzący wyłącznie sprzedaż detaliczną materiału siewnego. W trakcie roku do ewidencji wpisano 25 przedsiębiorców, skreślono siedmiu. Na koniec 2020 r. w ewidencji zarejestrowanych było 260 przedsiębiorców;
W ewidencji rolników stan na początek roku 2020 wynosił 66, w ciągu roku wpisano dziewięciu, skreślono sześciu, na koniec 2020 r. stan wyniósł 69;
- według stanu na początek 2021 r. w ewidencji wpisano 259 przedsiębiorców nasiennych, z tego 56 prowadzących wytwarzanie i obrót materiałem siewnym, 67 prowadzących obrót hurtowy materiałem siewnym, 136 prowadzący wyłącznie sprzedaż detaliczną materiału siewnego. W trakcie roku do ewidencji wpisano 13 przedsiębiorców, skreślono pięciu. Na koniec 2021 r. w ewidencji zarejestrowanych było 267 przedsiębiorców.
W ewidencji rolników stan na początek roku 2021 wynosił 69, w ciągu roku dopisano 10, skreślono jednego, na koniec 2021 r. stan wyniósł 78.
Wojewódzka Inspektor wyjaśniła, że różnica w liczbie podmiotów na koniec 2020 r. i na początku 2021 r. wyniknęła prawdopodobnie z błędu ludzkiego.
- według stanu na początek 2022 r. w ewidencji wpisanych było 267 przedsiębiorców, z tego 61 prowadzących wytwarzanie i obrót materiałem siewnym, 75 prowadzących obrót hurtowy materiałem siewnym, 131 prowadzący wyłącznie sprzedaż detaliczną materiału siewnego. W trakcie roku do ewidencji wpisano 11 przedsiębiorców, skreślono 10. Na koniec 2022 r. w ewidencji zarejestrowanych było 268 przedsiębiorców.
W ewidencji rolników stan na początek roku 2022 wynosił 78, w ciągu roku wpisano pięciu, nie dokonywano wykreśleń, na koniec 2022 r. stan wyniósł 83;
- według stanu na początek 2023 r. w ewidencji wpisano 268 przedsiębiorców, z tego 59 prowadzących wytwarzanie i obrót materiałem siewnym, 75 prowadzących obrót hurtowy materiałem siewnym, 134 prowadzący wyłącznie sprzedaż detaliczną materiału siewnego. W okresie do 30 czerwca 2023 r. do ewidencji wpisano 16 przedsiębiorców, skreślono sześciu. Na koniec I półrocza 2023 r. w ewidencji zarejestrowanych było 278 przedsiębiorców.
W ewidencji rolników stan na początek roku 2023 wynosił 83 rolników prowadzących obrót materiałem siewnym. W okresie do 30 czerwca 2023 r. do ewidencji wpisano siedmiu rolników, skreślono jednego, 30 czerwca 2023 r. stan rolników w ewidencji wyniósł 89.

Wykreślenia i zmiany danych w ewidencji w badanym okresie przeprowadzane były przez WIORiN na wniosek podmiotów wpisanych do tej ewidencji.

(akta kontroli str. 293-301)

WIORiN w kontrolowanym okresie prowadził rejestr wydawanych plomb, etykiet i paszportów urzędowych przeznaczonych dla poszczególnych kategorii i stopni kwalifikacji materiału siewnego, rodzajów materiału siewnego oraz mieszanek dla

ochrony środowiska. Rozmiary i kolory etykiet były zgodne ze wzorami określonymi w załączniku nr 1 do rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 18 kwietnia 2013 r. w sprawie rodzaju opakowań materiału siewnego roślin rolniczych i warzywnych, sposobu ich zabezpieczania oraz szczegółowego sposobu etykietowania i plombowania⁵⁷, a następnie od 4 sierpnia 2020 r. rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 3 lipca 2020 r. w sprawie rodzaju opakowań materiału siewnego roślin rolniczych i warzywnych, sposobu ich zabezpieczania oraz szczegółowego sposobu etykietowania i plombowania⁵⁸. Plomby urzędowe były numerowane.

Plomby, etykiety i paszporty urzędowe były przekazywane według zapotrzebowania zgłaszanego przez oddziały oraz sprzedawane na wniosek podmiotów zgodnie z art. 103 ustawy o nasiennictwie.

Wojewódzka Inspektor wyjaśniła, że WIORiN nie prowadził ewidencji rozchodu plomb urzędowych z uwzględnieniem masy opakowań dla których plomby zostały wydane.

W badanym okresie WIORiN wydał łącznie:

- w 2019 r. – 28 299 sztuk plomb do materiału siewnego, 228 388 zadrukowanych etykiet urzędowych (różnych rodzajów), 108 000 etykiet do zadrukowania;
- w 2020 r. – 28 806 sztuk plomb do materiału siewnego, 217 323 zadrukowanych etykiet urzędowych (różnych rodzajów), 84 500 etykiet do zadrukowania;
- w 2021 r. – 50 608 sztuk plomb do materiału siewnego, 213 861 zadrukowanych etykiet urzędowych (różnych rodzajów), 183 094 etykiet do zadrukowania;
- w 2022 r. – 37 571 sztuk plomb do materiału siewnego, 1 357 etykiet wydanych w systemie OECD (wszystkie kolory), 156 007 zadrukowanych etykiet urzędowych (różnych rodzajów), 79 500 etykiet do zadrukowania;
- 2023 r. (do 30 czerwca) – 24 260 sztuk plomb do materiału siewnego; 116 221 zadrukowanych etykiet urzędowych (różnych rodzajów), 16 000 etykiet do zadrukowania.

Wojewódzka Inspektor wyjaśniła, że WIORiN nie dysponował szczegółowymi danymi odnośnie rodzaju i gatunku roślin, kategorii materiału siewnego, masy netto opakowań, dla których etykiety oraz plomby zostały wydane.

(akta kontroli str. 293-301)

Na próbie pięciu spraw⁵⁹ dotyczących dopuszczenia w okresie objętym kontrolą materiału siewnego do obrotu ustalono, że:

- opakowania spełniały wymogi określone w rozporządzeniach z 18 kwietnia 2013 r. i 4 sierpnia 2020 r. w sprawie etykietowania i plombowania. We wszystkich badanych przypadkach stwierdzono, że opakowania były zaetykietowane i zaplombowane w sposób uniemożliwiający otwarcie opakowania bez naruszenia plomby;
- umieszczone na etykiecie, wydanej dla danego materiału, informacje spełniały wymóg określony przepisem art. 96 ust. 3 - 5 ustawy o nasiennictwie;
- we wszystkich badanych przypadkach materiału siewnego kategorii elitarny, oraz kwalifikowany zastosowano etykiety i plomby urzędowe zgodnie z wymogiem art. 97 ust. 2 ustawy o nasiennictwie;

⁵⁷ Dz. U. z 2020 r. poz. 196 dalej: rozporządzenie z 18 kwietnia 2013 r. w sprawie etykietowania i plombowania.

⁵⁸ Dz.U. poz. 1269, ze zm. dalej: rozporządzenie z 4 sierpnia 2020 r. w sprawie etykietowania i plombowania.

⁵⁹ Wybranych losowo po jednej z każdego roku objętego kontrolą: OST.7114.1.19.2020; OPY.7113.9.1.2020; OPY.7114.1.27.2021.EZ; OSŁ.7114.1.1.2022.AS; OST.7114.1.6.2023.AS.

- w obszarze działalności WIORiN nie występował materiał siewny kategorii handlowy.

(akta kontroli str. 809-828)

WIORiN sprawował nadzór na podstawie art. 98 ust. 8 ustawy o nasiennictwie przeprowadzając co roku kontrolę u podmiotów, które otrzymały akredytację do wypełniania albo wydawania etykiet urzędowych. W latach 2019-2022 WIORiN przeprowadził 20 takich kontroli, z tego w kolejnych latach odpowiednio: cztery, cztery, sześć i sześć. W okresie od 1 stycznia do 30 czerwca 2023 r. Wojewódzki Inspektor nie przeprowadził takich kontroli.

Na próbie pięciu spraw⁶⁰ dotyczących m.in.⁶¹ wydania w trybie art. 98 ust. 2 ustawy o nasiennictwie upoważnień — prowadzącym obrót do wypełniania etykiet urzędowych albo wydawania etykiet urzędowych ustalono, że:

- w zakresie wypełniania etykiet urzędowych albo wydawania etykiet urzędowych nie stwierdzono nieprawidłowości, nie wydano zaleceń pokontrolnych;
- nad podmiotami mającymi upoważnienie do wypełniania albo wydawania etykiet lub etykieto-paszportów dla roślin rolniczych z wyłączeniem sadzeniaka ziemniaka formą nadzoru była wyłącznie kontrola podmiotów przeprowadzana przynajmniej raz w roku;
- w jednym przypadku (protokół OSŁ.7114.1.1.2019 z 29 stycznia 2019 r.) kontrolowany podmiot posiadał etykiety urzędowe do zniszczenia (np. zła jakość wydruku). Etykiety te ulegały zniszczeniu i załączany był protokół likwidacji (załącznik do protokołu kontroli). Zniszczenia etykiet urzędowych wykonano w obecności kontrolera.
- w badanych przypadkach nie wystąpiły przesłanki określone art. 98 ust. 9 pkt 1-3 ustawy o nasiennictwie, Wojewódzka Inspektor nie wydawała decyzji cofających akredytację do wypełniania albo wydawania etykiet urzędowych.

(akta kontroli str. 829-836, 837-840, 841-854, 855-867, 878-880)

8. W ramach sprawowanego nadzoru WIORiN egzekwował obowiązek składania przez akredytowanych kwalifikatorów oraz akredytowanych próbobiorców dokumentacji w trybie art. 81 ust.10 ustawy o nasiennictwie.

(akta kontroli str. 303-310, 437-481)

Na podstawie rejestru nadzorowanych przez WIORiN podmiotów wybrano losowo trzy podmioty, w tym dla każdego z nich losowo jedną sprawę z każdego roku objętego kontrolą. Analiza tych spraw wykazała, że we wszystkich przypadkach podmioty przekazały do WIORiN:

- dokumentację wymaganą przepisem art. 81 ust. 10 (w przypadku oceny polowej - kopie świadectw, w przypadku próbobiorców – protokoły pobrania prób);
- protokoły, świadectwa, sporządzone zostały zgodnie z wzorami określonymi w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 27 listopada 2013 r. w sprawie wzorów świadectw i informacji dotyczących oceny materiału siewnego⁶², a następnie od 1 maja 2021 r. w rozporządzeniu z dnia 9 kwietnia 2021 r. w sprawie wzorów świadectw i informacji dotyczących oceny materiału siewnego⁶³;

⁶⁰ Wybranych losowo po jednej z każdego roku objętego kontrolą: OSŁ.7114.1.1.2019; OST.7114.1.36.2020; OST.7114.1.27.2021.JK; OBI.7114.1.48.2022.SM; OGO.7114.1.24.2022.AD.

⁶¹ Kontrole te były składową kontroli dotyczących prawidłowości wykonania zadań z zakresu przestrzegania wymagań dotyczących jakości materiału siewnego, wytwarzania, oceny przechowywania, stosowania i obrotu materiałem siewnym.

⁶² Dz.U. z 2019 r. poz. 1301.

⁶³ Dz.U. poz. 757.

- przekazana dokumentacja była kompletna i została przekazana przez akredytowanych kwalifikatorów i próbobiorców w terminie siedmiu dni,
- dane dotyczące sprawowanego nadzoru nad produkcją i obrotem materiałem siewnym roślin rolniczych były przekazywane do GIORiN w ZSIORiN.

Główny Inspektor wydał wytyczne⁶⁴ w sprawie jednolitych zasad przy wprowadzeniu danych do ZSIORiN. Do sytemu wprowadzane były wszystkie dane, które wpływały do WIORiN i jej oddziałów oraz dane dotyczące prowadzonego nadzoru nad ochroną roślin i nasiennictwem. Dane te były przez WIORiN agregowane, a zbiorcze raporty przekazywane do GIORiN.

(akta kontroli str. 437-481, 714-728)

Łączna powierzchnia plantacji nasiennych poszczególnych gatunków roślin rolniczych objętych oceną polową przez WIORiN w poszczególnych latach badanego okresu wynosiła:

- w 2019 r. - 14 900,0 ha, z tego: 5 459,9 ha powierzchni plantacji objęte zostało oceną polową urzędową i 9 440,1 ha w akredytacji. Liczba przeprowadzonych ocen polowych przez WIORiN wyniosła 1 376, z tego: 748 oceny polowe przeprowadzone przez urzędowych kwalifikatorów i 628 ocen przeprowadzonych przez akredytowanych kwalifikatorów. Łączna powierzchnia plantacji nasiennych zakwalifikowanych w ocenie polowej przez WIORiN wyniosła 14 415,6 ha, z tego: 5 204,3 ha plantacji zakwalifikowanych w ocenie urzędowej i 9 211,3 ha w akredytacji. Łączna powierzchnia plantacji nasiennych zdyskwalifikowanych w ocenie polowej przez WIORiN wyniosła 484,4 ha, z tego: 255,6 ha plantacji zdyskwalifikowanych w ocenie urzędowej i 228,8 ha w akredytacji;
- w 2020 r. - 21 033, z tego: 5 605,8 ha powierzchni plantacji objęte zostało oceną polową urzędową i 15 427,2 ha w akredytacji. Liczba przeprowadzonych ocen polowych przez WIORiN wyniosła 1 930, z tego: 776 ocen polowych w ocenie urzędowej i 1 154 przez akredytowanych kwalifikatorów. Łączna powierzchnia plantacji nasiennych zakwalifikowanych w ocenie polowej przez WIORiN wyniosła 20 388,8 ha, z tego: 5 515,1 ha plantacji zakwalifikowanych w ocenie urzędowej i 14 873,7 ha w akredytacji. Łączna powierzchnia plantacji nasiennych zdyskwalifikowanych w ocenie polowej przez WIORiN wyniosła 644,2 ha, z tego: 90,7 ha plantacji zdyskwalifikowanych w ocenie urzędowej i 553,5 ha w akredytacji;
- w 2021 r. - 23 360,6, z tego: 4 510,8 ha powierzchni plantacji objęte zostało oceną polową urzędową i 18 849,8 ha w akredytacji. Liczba przeprowadzonych ocen polowych przez WIORiN wyniosła 2 037, z tego: 739 ocen polowych w ocenie urzędowej i 1 298 przez akredytowanych kwalifikatorów. Łączna powierzchnia plantacji nasiennych zakwalifikowanych w ocenie polowej przez WIORiN wyniosła 21 805,5 ha, z tego: 4 395,1 ha plantacji zakwalifikowanych w ocenie urzędowej i 17 410,4 ha w akredytacji. Łączna powierzchnia plantacji nasiennych zdyskwalifikowanych w ocenie polowej przez WIORiN wyniosła 1 555 ha, z tego: 115,7 ha plantacji zdyskwalifikowanych w ocenie urzędowej i 1439,3 ha w akredytacji.
- w 2022 r. - 20 206,0, z tego: 4 259,7 ha powierzchni plantacji objęte oceną polową urzędową i 15 946,3 ha w akredytacji. Liczba przeprowadzonych ocen polowych przez WIORiN wyniosła 1 940, z tego: 695 ocen polowych w ocenie urzędowej i 1 245 przez akredytowanych kwalifikatorów. Łączna powierzchnia plantacji nasiennych zakwalifikowanych w ocenie polowej przez WIORiN wyniosła 19 167,5 ha, z tego: 4 077,3 ha plantacji zakwalifikowanych w ocenie

⁶⁴ Pismo WN-601-6/2008 z 25 lutego 2008 r.

urzędowej i 15 090,2 ha w akredytacji. Łączna powierzchnia plantacji nasiennych zdyskwalifikowanych w ocenie polowej przez WIORiN wyniosła 1 038,5 ha, z tego: 182,4 ha plantacji zdyskwalifikowanych w ocenie urzędowej i 856,1 ha w akredytacji.

- w 2023 r. (do 30 czerwca) - 8 903,7, z tego: 1 429,6 ha powierzchni plantacji objęte oceną polową urzędową i 7 474,1 ha w akredytacji. Liczba przeprowadzonych ocen polowych przez WIORiN wyniosła 830, z tego: 92 oceny polowe w ocenie urzędowej i 738 przez akredytowanych kwalifikatorów. Łączna powierzchnia plantacji nasiennych zakwalifikowanych w ocenie polowej przez WIORiN wyniosła 6 558 ha, z tego: 1 220,6 ha plantacji zakwalifikowanych w ocenie urzędowej i 5 337,4 ha w akredytacji. Łączna powierzchnia plantacji nasiennych zdyskwalifikowanych w ocenie polowej przez WIORiN wyniosła 636,8 ha, z tego: 227,0 ha plantacji zdyskwalifikowanych w ocenie urzędowej i 409,8 ha w akredytacji.

(akta kontroli str. 558-558a, 707-713)

9. WIORiN sprawował nadzór nad produkcją i obrotem materiałem siewnym na podstawie planu kontroli oraz sprawozdań z realizacji planu w oparciu o coroczne ustalone przez Głównego Inspektora wytyczne do planów pracy WIORiN. W części „Nasiennictwo” tych planów uwzględniane były wytyczne z obszaru nadzoru nad wytwarzaniem i oceną materiału siewnego oraz obrotem tym materiałem. Z danych uzyskanych z komórek organizacyjnych WIORiN corocznie sporządzała sprawozdania z działalności i przekazywała do GIORiN. Na początku każdego roku na podstawie danych uzyskanych z komórek terenowych WIORiN podsumowywał działalność za poprzedni rok. Nadzór nad realizacją zadań realizowanych przez jednostki organizacyjne, Wojewódzka Inspektor sprawowała poprzez analizę danych z jednostek organizacyjnych i danych wprowadzanych do ZSORiN.

(akta kontroli str. 576-706)

Kontrole materiału siewnego realizowane były na podstawie Procedury kontroli materiału siewnego (Zarządzenie Głównego Inspektora nr 6/2015 z dnia 15 listopada 2015 r.) oraz na podstawie corocznych wytycznych do planów pracy WIORiN

Łączna liczba, zakres kontroli WIORiN materiału siewnego zrealizowanych na podstawie planów pracy przedstawiały się następująco:

- w 2019 r. – liczba przeprowadzonych kontroli materiału siewnego wyniosła 264 (skontrolowano 215 podmiotów). WIORiN wystawił łącznie cztery mandaty na kwotę ogółem 350 zł, w tym dwa w łącznej kwocie 200 zł dla podmiotów prowadzących wytwarzanie i obrót materiałem siewnym, jeden mandat w wysokości 100 zł dla podmiotu prowadzącego obrót hurtowy materiałem siewnym oraz jeden mandat w wysokości 50 zł dla rolnika wpisanego do ewidencji (art. 86 ustawy o nasiennictwie);
- w 2020 r. – liczba przeprowadzonych kontroli materiału siewnego wyniosła 244 (skontrolowano 198 podmiotów). WIORiN wystawił łącznie pięć mandatów na kwotę ogółem 950 zł, w tym jeden w kwocie 100 zł dla podmiotu prowadzącego wytwarzanie i obrót materiałem siewnym, jeden mandat w wysokości 500 zł dla podmiotu prowadzącego obrót hurtowy materiałem siewnym oraz trzy mandaty w łącznej wysokości 350 zł dla rolników wpisanych do ewidencji;
- w 2021 r. – liczba przeprowadzonych kontroli materiału siewnego wyniosła 256 (skontrolowano 189 podmiotów). WIORiN wystawił łącznie dziewięć mandatów na kwotę ogółem 1 600 zł, w tym cztery w łącznej kwocie 1 000 zł dla podmiotów prowadzących wytwarzanie i obrót materiałem siewnym, jeden mandat w wysokości 200 zł dla podmiotu prowadzącego wytwarzanie i

sprzedaż detaliczna materiału siewnego oraz cztery mandaty w łącznej wysokości 400 zł dla rolników wpisanych do ewidencji (art. 86 ustawy o nasiennictwie);

- w 2022 r. – liczba przeprowadzonych kontroli materiału siewnego wyniosła 270 (skontrolowano 150 podmiotów). WIORiN wystawił łącznie 12 mandatów na kwotę ogółem 3 500 zł, w tym cztery w kwocie 500 zł dla podmiotów i rolników prowadzącego wytwarzanie i obrót materiałem siewnym, dwa mandaty w wysokości po 100 zł dla podmiotów prowadzącego obrót hurtowy materiałem siewnym, pięć po 200 zł oraz jeden 300 zł dla podmiotów i rolników prowadzącego wytwarzanie i sprzedaż detaliczną materiału siewnego;
- w 2023 r. (do 30 czerwca) – liczba przeprowadzonych kontroli materiału siewnego wyniosła 88 (skontrolowano 79 podmiotów).

W latach 2019-2021 oraz w I połowie 2023 r. WIORiN nie sporządzał wystąpień pokontrolnych, decyzji zakazujących prowadzenia obrotu partii materiału siewnego oraz nie skierował spraw do Sądów.

Główny Inspektor w badanym okresie w celu zapewnienia nadzoru nad produkcją i obrotem materiałem siewnym zawarł dwa porozumienia:

- w sprawie wymiany danych oraz informacji pomiędzy Głównym Inspektorem Ochrony Roślin i Nasiennictwa a Agencją Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w zakresie stosowania środków ochrony roślin stwierdzonych na podstawie badań laboratoryjnych (porozumienie z 19 kwietnia 2019 r.);
- w sprawie współdziałania Policji z Państwową Inspekcją Ochrony Roślin i Nasiennictwa, zawarte pomiędzy Głównym Inspektorem Ochrony Roślin i Nasiennictwa a Komendantem Głównym Policji. Porozumienie dotyczyło współdziałania w zakresie zwalczania przestępstw i wykroczeń, związanych z obrotem i produktami pochodzenia roślinnego, w tym materiałem siewnym, wprowadzaniem do obrotu i stosowaniem środków ochrony roślin (porozumienie z 24 stycznia 2022 r.).

Wojewódzki Inspektor zawarł dwa porozumienia 12 lipca 2018 r. w sprawie współpracy pomiędzy WIORiN a Dyrektorem Izby Administracji Skarbowej w Szczecinie, Komendantem Morskiego Oddziału Straży Granicznej w Gdańsku w zakresie wprowadzania bezpośrednio z państwa trzecich na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej roślin, produktów roślinnych.

Ponadto WIORiN współpracował z Centralnym Ośrodkiem Badania Odmian Roślin Uprawnych (COBORU), na podstawie art. 35 ust. 1 i 54 ust. 4 ustawy o nasiennictwie.

(akta kontroli str. 303-309, 729-767)

Analiza pięciu kontroli materiału siewnego⁶⁵ wykazała, że:

- w trzech kontrolach⁶⁶, WIORiN stwierdził uchybienia polegające na brakach numerów partii sprzedawanego materiału oraz (jeden przypadek) obrót materiałem siewnym przed dniem wpisu do ewidencji podmiotów zajmujących się obrotem materiałem siewnym. Wojewódzka Inspektor nałożyła mandat karny w wysokości odpowiednio: 100 zł, 200 zł, 100 zł na osoby odpowiedzialne na podstawie art. 126 ust. 1 ustawy o nasiennictwie. W kontrolach tych materiał siewny był zgodny z określonym w przepisie art. 121 ustawy o nasiennictwie.

(akta kontroli str. 482-490, 513-523, 524-534)

⁶⁵ OŁO.7114.1.23.2019; OST.7114.1.23.2019 - rekontrola: OST.7114.1.7.2020; OWA.7114.1.7.2021.JB; OST.7114.1.4.2022.AS; OGO.7114.1.29.2022.AD - rekontrola: OGO.7114.1.4.2023.AD - wybranych losowo po jednej z każdego roku objętego kontrolą.

⁶⁶ OŁO.7114.1.23.2019; OWA.7114.1.7.2021.JB; OST.7114.1.4.2022.AS;

- w dwóch kontrolach materiału siewnego jednego przedsiębiorcy (protokół kontroli nr OST.7114.1.23.2019 z 25 października 2019 r. oraz protokół kontroli nr OST.7114.1.7.2020 z 12 maja 2020 r.), WIORiN stwierdził w magazynie kontrolowanego przedsiębiorcy materiał siewny z negatywnym wynikiem badań⁶⁷. Materiał ten był niezgodny z wymaganiami określonymi w art. 121 ustawy o nasiennictwie.

Ponadto w kontroli z 12 maja 2020 r. (nr OST.7114.1.7.2020), WIORiN stwierdził, że określone partie materiału siewnego zostały wprowadzone do obrotu przed otrzymaniem wyników oceny okresowej. Wojewódzki Inspektor nałożył mandat karny w wysokości 500 zł na przedsiębiorcę prowadzącego obrót materiałem siewnym na podstawie art. 126 ust. 1 pkt 33 ustawy o nasiennictwie. W kontroli materiału siewnego u przedsiębiorcy (protokół kontroli nr OGO.7114.1.29.2022.AD z dnia 2 stycznia 2023 r.), WIORiN stwierdził w magazynie kontrolowanego przedsiębiorcy materiał siewny z negatywnym wynikiem badań⁶⁸. Materiał ten był niezgodny z określonym w art. 121 ustawy o nasiennictwie. Zagadnienie to opisano w sekcji: *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 491-512, 535-555)

10. Urzędowym i akredytowanym kwalifikatorom oraz próbobiorcom zapewniono możliwość udziału w szkoleniach (podstawowych i doskonalących) organizowanych przez wojewódzkie inspektoraty⁶⁹ oraz ośrodki szkoleniowe⁷⁰. Łączna liczba przeprowadzonych szkoleń przez właściwe jednostki wyniosła w kontrolowanym okresie 27⁷¹, w tym szkoleń podstawowych 15 i doskonalących 12. Samodzielnie Inspektorat zorganizował 10 szkoleń, a wspólnie z IHAR-PIB w Boninie – cztery. Łączna liczba przeszkolonych osób wyniosła 199. Wydano 65 zaświadczeń potwierdzających zdanie egzaminu. Inspektorat nie wydawał zaświadczeń po szkoleniach doskonalących. Zaświadczenia, w przypadku tego rodzaju szkoleń, wydawała PIN.

(akta kontroli str. 148-150, 309-310, 1167-1215, 1258-1260, 1279)

Na podstawie dokumentacji pięciu wybranych szkoleń⁷² ustalono, że:

- 1) łączna liczba uczestników szkoleń wyniosła 33 (w tym podstawowych – sześć), liczba wydanych zaświadczeń – 14 (w tym ze szkoleń podstawowych – sześć).
- 2) programy trzech szkoleń spełniały wymogi określone w załącznikach do rozporządzenia w sprawie szkoleń. Do jednego szkolenia nie odnosiły się wymogi ww. rozporządzenia (tj. do szkolenia dla pilotów dronów, które przeprowadzono w związku z § 14b⁷³ rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 20 listopada 2014 r. w sprawie metod pobierania i okresu przechowywania prób materiału siewnego, oceny tego materiału, wzoru protokołu pobierania prób materiału siewnego oraz sporządzania dokumentacji dotyczącej oceny tego materiału⁷⁴).

⁶⁷ Pszenica zwyczajna ozima – sześć partii materiału siewnego.

⁶⁸ Kupkówka pospolita odmiany Berta - 4000 kg.

⁶⁹ WIORiN w Koszalinie, w Krakowie, w Poznaniu, w Łodzi, w Gdańsku.

⁷⁰ Instytut Hodowli Aklimatyzacji Roślin Państwowy Instytut Badawczy Oddział w Boninie (dalej: IHAR-PIB w Boninie); Polska Izba Nasienna w Poznaniu (dalej: PIN). Oba ośrodki znajdowały się w wykazie ogłoszonym w obwieszczeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 30 kwietnia 2021 r. w sprawie ośrodka szkoleniowego upoważnionego do prowadzenia szkoleń w zakresie oceny polowej materiału siewnego, oceny cech zewnętrznych, pobierania prób materiału siewnego oraz oceny laboratoryjnej materiału siewnego (M.P. poz. 422).

⁷¹ Z tego: sześć w 2019 r.; trzy w 2020 r., osiem w 2021 r., sześć w 2022 r. i cztery w 2023 r. (do 30 czerwca).

⁷² Z tego: dwóch podstawowych, dwóch doskonalących oraz jednego dla pilotów dronów (uzyskanie uprawnień BVlos/Vlos [dron poza / w zasięgu wzroku]).

⁷³ Przepis § 14b stanowi, że podczas dokonywania oceny polowej plantacji nasiennej można stosować pomocniczo techniki teledetekcji i wykorzystywać bezzałogowe statki powietrzne.

⁷⁴ Dz.U. poz. 1795.

Jeden program szkolenia podstawowego przeprowadzonego w dniach 14-16 września 2022 r. zorganizowanego przez WIORiN oraz IHAR-PIB w Boninie pn. Ocena cech zewnętrznych sadzeń i pobierania próbek sadzeń ziemniaka do oceny weryfikacyjnej (dla próbobiorców) nie spełniał wymogów w zakresie czasu trwania szkolenia określonych w załączniku nr 5 do rozporządzenia w sprawie szkoleń. Czas trwania szkolenia powinien wynosić ogółem 12 godz. (szkolenie trwało 7 godz. 30 min). Ponadto jedną godzinę trwał egzamin, którego czas - zgodnie z ww. przepisami - nie stanowił elementu szkolenia.

Wojewódzka Inspektor wyjaśniła: Szkolenie (...) zostało przeprowadzone przez jednostkę organizacyjną upoważnioną przez wojewódzkiego inspektora właściwego ze względu na siedzibę jednostki - Instytut Hodowli i Aklimatyzacji Roślin Państwowego Instytut Badawczy w związku z decyzją WNN.7110.6.9.2020 z dnia 26 stycznia 2021 r. wydaną przez WIORiN w Warszawie. W związku z powyższym, nadzór nad ośrodkiem szkoleniowym IHAR PIB w Boninie sprawuje WIORiN w Warszawie. Współpraca WIORiN w Koszalinie z IHAR PIB w Boninie polega jedynie na wsparciu merytorycznym w zakresie przepisów prawa nasiennego oraz prowadzenia zajęć praktycznych. Ustawa o nasiennictwie nie wskazuje obowiązku zatwierdzania planu szkolenia przez organ nadzorujący. Po wnikliwej analizie dokumentacji dotyczącej ww. szkolenia oraz wyjaśnieniach organizatora szkolenia (IHAR PIB w Boninie) informuję, że fakt zmiany programu szkolenia wynikał ze względów praktycznych związanych z trybem prowadzenia zajęć on-line wprowadzonym z uwagi na obostrzenia pandemiczne COVID, a nie złej intencji organizatora.

(akta kontroli str. 1167-1215, 1244, 1249, 1279)

- 3) dokumentacja czterech szkoleń prowadzona była prawidłowo; w przypadku jednego szkolenia zidentyfikowano niespójność danych w zakresie liczby osób przeszkolonych oraz nierzetelne prowadzenie dokumentacji, co opisano w sekcji Stwierdzone nieprawidłowości.

(akta kontroli str. 1167-1215, 1258-1260, 1279)

W sprawie sprawowania nadzoru nad przestrzeganiem terminów odbywania szkoleń Wojewódzka Inspektor wyjaśniła: (...) Nadzór nad pracą urzędowych oraz akredytowanych kwalifikatorów oraz urzędowych oraz akredytowanych próbobiorców sprawowali pracownicy DNN, zgodnie z zakresem czynności. (...) Każda osoba co najmniej raz w roku weryfikuje konieczność odbycia niezbędnych szkoleń. Proces weryfikacji obejmuje analizę dokumentacji każdego kwalifikatora/próbobiorcy oraz określenie potrzeb szkoleniowych na podstawie przeprowadzonej analizy. Corocznie zgłasza się do GI potrzeby odnośnie szkoleń. Corocznie w sprawozdaniach do GI przekazywane są dane zawierające informacje dotyczące odbytych szkoleń.

Ustalony jest również sposób wprowadzania wyników oceny do ZSIORiN dzięki czemu pracownicy DNN, weryfikują ilość wykonanych ocen polowych przez kwalifikatorów urzędowych i akredytowanych (minimalną ilość ocen polowych) w każdym sezonie oceny polowej na podstawie danych z systemu ZSIORiN. Kontrola kwalifikatorów akredytowanych wliczana jest także w limit wykonanej oceny. DNN w miarę możliwości stara się co roku przed kolejnym sezonem oceny polowej organizować spotkanie (szkolenie doskonalące) dla kwalifikatorów urzędowych, na którym omawiane są zmiany przepisów oraz wymieniane są doświadczenia między kwalifikatorami urzędowymi. Osobami odpowiedzialnymi za terminowe uczestnictwo w ww. szkoleniach były osoby, które miały w swoim zakresie nadzór nad oceną polową oraz organizacją szkoleń, osoby je zastępujące oraz kierownik DNN.

(...) Szkolenia doskonalące dla urzędowanych kwalifikatorów są przeprowadzane przed każdym sezonem kwalifikacji i jeśli w danym roku, kwalifikator nie uczestniczy w szkoleniu, to w kolejnym roku ma obowiązek w szkoleniu uczestniczyć.

Ponadto Wojewódzka Inspektor wyjaśniła, że w okresie objętym kontrolą nie stwierdzono przypadków uniemożliwiających dokonywania oceny lub pobierania prób materiału siewnego w związku z art. 79 ust.5 i 6 ustawy o nasiennictwie.

(akta kontroli str. 1244-1251, 1284)

Na próbie dokumentacji dotyczącej siedmiu urzędowych kwalifikatorów ustalono, że uczestniczyli w szkoleniach doskonalących co najmniej raz na 5 lat (zgodnie z wymogiem określonym w art. 79 ust. 3 ustawy o nasiennictwie).

(akta kontroli str. 1170-1215a)

Ośrodki prowadzące szkolenia znajdowały się w wykazie ogłoszonym w obwieszczeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 30 kwietnia 2021 r. w sprawie ośrodka szkoleniowego upoważnionego do prowadzenia szkoleń w zakresie oceny polowej materiału siewnego, oceny cech zewnętrznych, pobierania prób materiału siewnego oraz oceny laboratoryjnej materiału siewnego⁷⁵.

(akta kontroli str. 1167-1170)

11. Kwoty zrealizowanych dochodów budżetowych z tytułu opłat związanych z oceną materiału siewnego wynosiły: w 2019 r. – 668,0 tys. zł, w 2020 r. – 765,4 tys. zł, w 2021 r. – 400,9 tys. zł, w 2022 r. – 356,2 tys. zł, w 2023 r. (do 30 czerwca) – 98,3 tys. zł. Plan ww. dochodów oraz procent jego realizacji wynosił odpowiednio: 573,0 tys. zł (116,6%), 674,0 tys. zł (113,6%), 419,0 tys. zł (95,7%), 404,0 tys. zł (88,2%), 378,0 tys. zł (26%).

Dochody⁷⁶ uzyskano z następujących tytułów:

- dokonanie oceny tożsamości oraz czystości odmianowej materiału siewnego oraz pobranie urzędowych prób, dokonanie oceny polowej i oceny laboratoryjnej materiału siewnego⁷⁷;
- udzielenie akredytacji do pobierania prób materiału siewnego oraz udzielenie akredytacji do dokonywania oceny materiału siewnego⁷⁸;
- przeprowadzenie egzaminu, o którym mowa w art. 75 ust. 1 pkt 3 ustawy o nasiennictwie⁷⁹;
- wydanie etykiet i plomb urzędowych⁸⁰.

(akta kontroli str. 1021-1035)

Według art. 116 ust. 2 ustawy o nasiennictwie opłaty, o których mowa w art. 115 ust. 1, należało ustalać z uwzględnieniem kosztów poniesionych na dojazd do plantacji nasiennej lub miejsca pobrania próby, czasu potrzebnego na dokonanie oceny lub pobranie próby, zużycia materiałów i odczynników stosowanych przy

⁷⁵ M.P. poz. 422.

⁷⁶ Dochody ujmowano w księgach rachunkowych i wykazywano w sprawozdaniach budżetowych w paragrafie 0610 i 0830, a od 1 stycznia 2023 r. w paragrafie 0690 zamiast 0830.

⁷⁷ 493,5 tys. zł w 2019 r., 598,9 tys. zł w 2020 r., 248,0 tys. zł w 2021 r., 231,8 tys. zł w 2022 r. i 19,9 tys. zł w 2023 r.; plan dochodów z tego tytułu oraz procent jego realizacji wynosił odpowiednio: 470,0 tys. zł (105%), 500,0 tys. zł (119,8%), 250,0 tys. zł (99,2%), 250,0 tys. zł (92,7%), 240,0 tys. zł (8,3%).

⁷⁸ 4,0 tys. zł w 2019 r., 4,4 tys. zł w 2020 r., 5,9 tys. zł w 2021 r., 10,3 tys. zł w 2022 r. i 8,3 tys. zł w 2023 r.; plan dochodów z tego tytułu oraz procent jego realizacji wynosił odpowiednio: 0 tys. zł (w 2019 r.), 4,0 tys. zł (110%), 4,0 tys. zł (147,5%), 7,0 tys. zł (147,1%), 15,0 tys. zł (55%).

⁷⁹ 3,6 tys. zł w 2021 r., 2,3 tys. zł w 2022 r. i 1,1 tys. zł w 2023 r.; plan dochodów z tego tytułu oraz procent jego realizacji wynosił odpowiednio: 0 tys. zł (w 2021 r.), 3,0 tys. zł (76,7%), 3,0 tys. zł (36,7%).

⁸⁰ 170,5 tys. zł w 2019 r., 162,1 tys. zł w 2020 r., 143,4 tys. zł w 2021 r., 111,8 tys. zł w 2022 r. i 69,0 tys. zł w 2023 r.; plan dochodów z tego tytułu oraz procent jego realizacji wynosił odpowiednio: 103,0 tys. zł (165,5%), 170,0 tys. zł (95,4%), 165,0 tys. zł (86,9%), 144,0 tys. zł (77,6%), 120,0 tys. zł (57,5%).

dokonywaniu oceny lub pobieraniu próby, kosztów przygotowania i przeprowadzenia egzaminu, kosztów prowadzenia nadzoru nad podmiotami akredytowanymi, a także gatunku, kategorii oraz grupy roślin i rodzaju dokonywanej oceny. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 4 grudnia 2017 r. w sprawie opłat związanych z oceną materiału siewnego⁸¹, wydane na podstawie art. 118 ustawy o nasiennictwie, określa sposób ustalania i wysokość opłat z uwzględnieniem rodzajów ponoszonych kosztów.

W przypadku 14 analizowanych dokumentacji naliczonych opłat ich wysokość uwzględniała m.in. wielkości powierzchni ocenianej plantacji, metodykę oceny, liczbę partii, gatunek roślin, liczbę i rodzaj ocen (pierwsza, kolejna). Wielkość tych opłat była zgodna z określoną w ww. rozporządzeniu. W opłatach nie wyodrębniono kosztów⁸² administracyjno-biurowych, dojazdu do plantacji, sprzętu lub materiałów, niezbędnych do pobrania próby, kosztów dojazdu do miejsca pobrania próby.

(akta kontroli str. 1036-1066)

Wojewódzka Inspektor wyjaśniła, że rozporządzenie w sprawie opłat: (...), *określiło sposób ustalania i wysokość opłat za czynności wskazane w § 1 ust. 1 od lit. a) do k). Jednocześnie ww. rozporządzenie ustaliło, jakie elementy uwzględniono w opłatach, których wysokość została określona w załącznikach nr 1-6 do rozporządzenia. W związku z wprowadzeniem ww. rozporządzeniem (...) na podstawie art. 118 ustawy z dnia 9 listopada o nasiennictwie, jednolitych opłat mających na względzie zasady określone w art. 116 ust. 2 ustawy o nasiennictwie oraz celem ułatwienia terminowego uiszczania tych opłat, nie było w latach objętych kontrolą i w dalszym ciągu nie jest zasadne ustalanie i naliczanie przez WIORiN dodatkowych kosztów administracyjno-biurowych, kosztów dojazdów, sprzętu lub materiałów, niezbędnych do pobierania prób oraz innych wymienionych w pytaniu (...), gdyż powyższe koszty zostały zawarte w opłatach, których wysokość wskazano w załącznikach do ww. rozporządzenia.*

(akta kontroli str. 1246-1247, 1251)

Zaległości z tytułu opłat związanych z oceną materiału siewnego według stanu na 31 grudnia (lub 30 czerwca) wynosiły:

- w 2019 r. 19 263,54 zł i dotyczyły dziewięciu kontrahentów (zaległości z 2019 r. - ośmiu kontrahentów; jedna zaległość z 2017 r.⁸³);
- w 2020 r. 16 112,79 zł i dotyczyły trzech kontrahentów (zaległości z 2020 r. - dwóch kontrahentów; jedna zaległość z 2017 r.);
- w 2021 r. 10 745,90 zł i dotyczyły ośmiu kontrahentów (zaległości z 2021 r. - siedmiu kontrahentów; jedna zaległość od 2017 r.);
- w 2022 r. 3 238,56 zł i dotyczyły sześciu kontrahentów (zaległości z 2022 r. - pięciu kontrahentów; jedna zaległość z 2017 r.);

W 2023 r. (do 30 czerwca) zaległości nie wystąpiły.

WIORiN egzekwował prawidłowość wnoszenia opłat, w tym terminowość. Na bieżąco prowadził monitoring należności oraz czynności windykacyjne. Działania monitorujące polegały na telefonicznym informowaniu kontrahentów o braku wpłaty należności. Windykacja co do zasady obejmowała wystawianie upomnień (po naliczeniu odsetek⁸⁴ od należności głównej) lub ostatecznego wezwania do zapłaty (w przypadku braku reakcji na upomnienie). Naliczono koszty upomnienia. Zaległe należności zostały uregulowane.

⁸¹ Dz.U. z 2022 r. poz. 630, ze zm. Dalej: rozporządzenie w sprawie opłat.

⁸² O których mowa w § 2 rozporządzenia w sprawie opłat.

⁸³ Trwało postępowanie upadłościowe kontrahenta.

⁸⁴ W uzasadnionych przypadkach nie naliczano odsetek na podstawie art. 54 § 1 pkt 5 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Ordynacja podatkowa (Dz.U. z 2023 r. poz. 2383, ze zm.).

(akta kontroli str. 1067-1148)

W związku ze sprawowanym nadzorem nad produkcją i obrotem materiałem siewnym roślin rolniczych w okresie objętym kontrolą WIORiN pobrał trzy opłaty sankcyjne na podstawie art. 123 ustawy o nasiennictwie – łącznie w wysokości 6,81 tys. zł⁸⁵. Opłaty nałożono w 2022 r. z tytułu: 1) sprzedaży materiału siewnego bez wymaganego zgłoszenia zamiaru prowadzenia obrotu materiałem siewnym właściwemu wojewódzkiemu inspektorowi celem dokonania przez organ wpisu do ewidencji przedsiębiorców, 2) oferowania do sprzedaży za pośrednictwem serwisu internetowego materiału siewnego bez wymaganego zgłoszenia zamiaru prowadzenia obrotu materiałem siewnym właściwemu wojewódzkiemu inspektorowi celem dokonania przez organ wpisu do ewidencji rolników, 3) dokonania obrotu materiałem siewnym niezgodnie z warunkami określonymi w art. 86 ust. 1 ustawy o nasiennictwie. Nałożone opłaty sankcyjne zostały zrealizowane.

(akta kontroli str. 305-308, 1135)

W efekcie pełnionego nadzoru:

- na etapie oceny polowej plantacji nasiennych – każdego roku dokonywano dyskwalifikacji części plantacji (najmniej w 2019 r. – 484,4 ha, najwięcej w 2022 r. – 1 038,5 ha)
- na etapie oceny laboratoryjnej materiału siewnego – zdyskwalifikowano partie 10 734,9 t w 2019 r., 13 881 t w 2020 r.

(akta kontroli str. 1242-1243)

W wyniku przeprowadzonych kontroli⁸⁶ wystawiono mandaty ze wskazaniem jako podstawy prawnej art. 126 ust. 1 pkt 4, 5, 6, 7, 33 i 34 ustawy o nasiennictwie⁸⁷:

- przedsiębiorcom wpisanym do ewidencji na podstawie art. 84 ustawy o nasiennictwie, prowadzącym wytwarzanie i obrót materiałem siewnym, prowadzącym obrót hurtowy materiałem siewnym oraz prowadzącym wyłącznie sprzedaż detaliczną materiału siewnego;
- rolnikom wpisanym do ewidencji na podstawie art. 86 ustawy o nasiennictwie.

(akta kontroli str. 305-308b, 1242-1243)

W latach objętych kontrolą w WIORiN nie wszczynano postępowań w sprawie o nałożenie kar na podstawie przepisu art. 126 ustawy o nasiennictwie.

Wojewódzka Inspektor wyjaśniła: *Mandat (karę grzywny) wystawia osoba upoważniona do kontroli, w trakcie lub po wykonaniu czynności kontrolnych (do 7 dni), jeżeli stwierdzi nieprawidłowości, które zgodnie z art. 126 ustawy o nasiennictwie podlegają takiej grzywnie. Nie ma obowiązku wszczynania postępowania administracyjnego w związku z uchybieniami wymienionymi w art. 126 ustawy o nasiennictwie. Jeżeli podczas kontroli stwierdzone zostały uchybienia wymienione w art. 126 ustawy o nasiennictwie, wystawiany jest mandat, a w zaleceniach pokontrolnych, w protokole kontroli wskazuje się zalecenia z terminem ich wykonania. Nieprzyjęcie mandatu przez kontrolowanego grozi skierowaniem sprawy do Sądu.*

(akta kontroli str. 1243, 1285)

Liczba wydanych mandatów została błędnie ujęta w sprawozdawczości WIORiN za rok 2022, co opisano w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

⁸⁵ Każda opłata sankcyjna w wysokości 2,27 tys. zł.

⁸⁶ Plantacji nasiennych, u prowadzących obrót, prób kontrolnych materiału siewnego.

⁸⁷ Artykuł 126 ust. 1 pkt 4 – cztery mandaty; art. 126 ust. 1 pkt 5 – 15; art. 126 ust. 1 pkt 6 – dwa; art. 126 ust. 1 pkt 7 – sześć; art. 126 ust. 1 pkt 33 – jeden; art. 126 ust. 1 pkt 34 – dwa.

(akta kontroli str. 305-308b, 1242-1243)

W budżecie w układzie zadaniowym wskazano działanie 21.1.3.2.W – Nadzór nad wytwarzaniem, oceną, obrotem i stosowaniem materiału siewnego (w ramach zadania 2.1.W – Rozwój produkcji roślinnej i ochrona roślin uprawnych i podzadania 2.1.3.W – Ochrona roślin i nasiennictwo).

Kwoty wydatków poniesionych na zadania realizowane w ramach nadzoru nad obrotem materiałem siewnym wynosiły: w 2019 r. – 3 619,3 tys. zł, w 2020 r. – 3 850,3 tys. zł, w 2021 r. – 3 311,8 tys. zł, w 2022 r. – 3 311,8 tys. zł, w 2023 r. (do 30 czerwca) – 1 950,1 tys. zł. Plan ww. wydatków oraz procent jego realizacji wynosił odpowiednio: 3 619,9 tys. zł (100%), 3 823,6 tys. zł (100,7%), 3 430,3 tys. zł (96,5%), 3 430,3 tys. zł (96,5%), 4 716,7 tys. zł (41,3%).

Plan wydatków budżetu zadaniowego (po zmianach) w 2020 r. przekroczone o kwotę 26,7 tys. zł, co stanowiło 0,7% realizacji.

(akta kontroli str. 1149-1166)

Wojewódzka Inspektor wyjaśniła: *Przekroczenie planu wydatków w 2020 r. za zadanie nr 21.1.3.2 (...) jest konsekwencją blokady planowanych wydatków wprowadzonym zarządzeniem Wojewody Zachodniopomorskiego nr 348/2020 z dnia 8 grudnia 2020 r. w sprawie blokowania planowanych wydatków w budżecie Wojewody Zachodniopomorskiego na 2020 r. (...) na podstawie art. 31 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz. U. z 2020 r. poz. 1842, z późn. zm.), a także decyzji Prezesa Rady Ministrów z dnia 26 listopada 2020 r. w sprawie blokowania planowanych na rok 2020 wydatków budżetu państwa. (...) uchybienie ustaleniom budżetu zadaniowego nie zrodziło przekroczeń limitów wydatków budżetu 2020 r. i rocznego planu finansowego WIORiN w Koszalinie określającego kwoty jakie jednostka mogła wydatkować oraz cele na jakie mogła je przeznaczyć, określone w postaci paragrafów klasyfikacji budżetowej (...) w Rb-28 (...).*

(akta kontroli str. 1245, 1249-1250, 1261-1278)

Dla działania 21.1.3.2.W na lata 2019-2023 określono jeden cel (Zapewnienie wysokiej jakości materiału siewnego) oraz przyjęto trzy mierniki, których plan i wykonanie w badanym okresie były następujące:

- stosunek liczby stwierdzonych nieprawidłowości do liczby ocen i kontroli materiału siewnego (szt./szt.) – w 2019 r. plan 185/5 200, wykonanie 271/13 192; w 2020 r. plan 185/5 200, wykonanie 366/15 440; w 2021 r. plan 30/3 500, wykonanie 114/4 344; w 2022 r. plan 30/3 500, wykonanie 131/4 233; w 2023 r. (do 30 czerwca) plan 30/3 500, wykonanie 0/1 706;
- stosunek liczby ocen/badań i kontroli materiału siewnego do liczby podmiotów podlegających kontroli (szt./szt.) – w 2019 r. plan 5 200/48 056, wykonanie 13 192/48 056; w 2020 r. plan 5 200/48 056, wykonanie 15 440/48 056; w 2021 r. plan 3 500/29 900, wykonanie 4 344/29 900; w 2022 r. plan 3 500/29 900, wykonanie 4 233/29 900; w 2023 r. (do 30 czerwca) plan 3 500/29 900, wykonanie 1 706/29 900.

Wojewódzka Inspektor wyjaśniła: *W roku 2021 w budżecie zadaniowym WIORiN zostały zmienione mierniki z uwagi na zmiany organizacyjne Głównego Inspektoratu, który przejął nadzór nad bazą laboratoryjną. W związku z powyższym zmniejszyła się liczba podmiotów podlegających kontroli.*

- stosunek liczby partii materiału siewnego wycofanego z obrotu do liczby partii materiału siewnego poddanego kontroli (szt./szt.) – w 2019 r. plan 0/664, wykonanie 0/69; w 2020 r. plan 0/664, wykonanie 0/51; w 2021 r. plan 0/100,

wykonanie 0/97; w 2022 r. 0/100, wykonanie 0/81; w 2023 r. (do 30 czerwca) plan 0/100, wykonanie 0/54.

(akta kontroli str. 1162-1166, 1245,1250)

Wojewódzka Inspektor wyjaśniła, że liczba podmiotów podlegających kontroli, która w latach 2019-2020 wynosiła 48 056, uległa zmianie (tj. zmalała) do 29 900 w latach 2021-2023 z powodu zmian organizacyjnych Głównego Inspektoratu w 2021 r., który przejął nadzór nad bazą laboratoryjną.

(akta kontroli str. 1245, 1250)

W sprawozdaniach (rocznych) z działalności jednostki w latach 2019-2022, sporządzanych według załącznika nr 1 do procedury realizacji kontroli zarządczej w WIORiN⁸⁸, w ramach celu pn. Zapewnienie wysokiej jakości materiału siewnego wskazano najważniejsze zadanie służące realizacji celu – Nadzór nad wytwarzaniem, oceną, stosowaniem i obrotem materiałem siewnym. Jedynym miernikiem określającym stopień realizacji celu był stosunek liczby kontroli i ocen (materiału siewnego) do liczby podmiotów wpisanych do ewidencji. Przewidywane i osiągnięte wartości miernika kształtowały się następująco: w 2019 r. plan 2 100/379, wykonanie 2 431/379; w 2021 r. plan 3 500/474, wykonanie 4 344/474; w 2022 r. plan 3 500/507, wykonanie 4 296/507.

(akta kontroli str. 1149-1153, 1162-1166)

Miernik przyjęty w ramach procedury kontroli zarządczej, tj. stosunek liczby kontroli i ocen (materiału siewnego) do liczby podmiotów wpisanych do ewidencji - został odmiennie sformułowany w porównaniu do zbieżnego miernika określonego dla budżetu zadaniowego, tj. stosunek liczby ocen/badań i kontroli materiału siewnego do liczby podmiotów podlegających kontroli. Odnosząc się do przyczyny braku porównywalności ww. mierników

Wojewódzka Inspektor wyjaśniła: (...) *ustawa budżetowa określa mierniki budżetu państwa, które służą do oceny i monitorowania kondycji finansowej oraz skuteczności wykorzystania środków publicznych. Ustalone mierniki mogą być zmienione tylko w sytuacji zmian prawnych.*

Mierniki ujęte w budżecie zadaniowym WIORIN zostały określone przez kierownika jednostki (zarządzenie 9/2018) jako wskaźnik stopnia realizacji planowanych działań jednostki.

W latach 2019-2022 mierniki nie były porównywalne, niemniej jednak oceniano stopień wykorzystania przewidzianych środków budżetowych na realizację określonych zadań oraz skutecznie monitorowano działania oraz podejmowano odpowiednie kroki minimalizujące ryzyka i optymalizujące wykorzystanie zasobów. Liczba podmiotów wpisanych do ewidencji to liczba podmiotów, zgłoszonych do ewidencji, którą określa ustawa o nasiennictwie, art. 84 ustawy nakazuje obowiązek zgłoszenia zamiaru prowadzenia obrotu materiałem siewnym poprzez wpis do ewidencji: przedsiębiorców wytwarzających oraz prowadzących obrót materiałem siewnym (w tym hurtowy i detaliczny), rolników i dostawców.

Liczba podmiotów podlegających kontroli to liczba wszystkich gospodarstw rolnych na terenie województwa zachodniopomorskiego (kontrolowana przez wszystkie działy merytoryczne WIORiN w Koszalinie), więc jest to liczba znacznie przewyższająca liczbę podmiotów z ewidencji.

Liczba podmiotów podlegających kontroli „nasiennej” ustalana jest na podstawie wytycznych GIORIN: obowiązkowo kontrolą należy objąć podmioty u których w poprzednim roku stwierdzono nieprawidłowości oraz podmioty nowo zarejestrowane oraz należy przeprowadzić kontrole:

⁸⁸ Przyjętej zarządzeniem nr 9/2018 Zachodniopomorskiego Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Roślin i Nasiennictwa z dnia 20 marca 2018 r.

- co najmniej raz w roku - podmiotów wytwarzających i wprowadzających do obrotu materiał siewny oraz prowadzących obrót, którzy zajmują się przepakowaniem materiału siewnego;
- raz na trzy lata - podmiotów dokonujących jedynie obrotu materiałem, chyba że są przesłanki o niejasnościach lub jeżeli w poprzednich kontrolach stwierdzono nieprawidłowości;
- przynajmniej raz w roku - dostawców prowadzących obrót oraz wytwarzających materiał: szkółkarski, rozmnożeniowy i nasadzeniowy roślin warzywnych lub ozdobnych lub sadzonki winorośli;
- nie rzadziej niż raz na trzy lata - dostawców prowadzących wyłącznie obrót materiałem szkółkarskim, materiałem rozmnożeniowym i nasadzeniowym roślin warzywnych i ozdobnych oraz sadzonkami winorośli, chyba że są przesłanki o niejasnościach lub jeżeli w poprzednich kontrolach stwierdzono nieprawidłowości.

(akta kontroli str. 1252-1255)

W sprawie rozbieżności liczby kontroli i ocen (materiału siewnego) przedstawianych w obu ww. miernikach (w planie i wykonaniu za lata 2019-2022⁸⁹) Wojewódzka Inspektor wyjaśniła: (...) Miernik dotyczący stosunku liczby ocen/badań i kontroli materiału siewnego do liczby podmiotów podlegających kontroli to miernik dotyczący działalności całego WIORiN (wszystkich działów merytorycznych oraz w latach 2019-2020 również laboratorium) stąd liczba ocen/badań jest bardzo duża i znacznie wyższa od liczby badań/ocen dotyczących działalności związanej z nadzorem nad wytwarzaniem, oceną i stosowaniem materiału siewnego prowadzonym wyłącznie przez Dział Nadzoru Nasiennego.

(akta kontroli str. 1252, 1255)

Zarządzeniem nr 26/2023 z dnia 27 kwietnia 2023 r. Wojewódzkiego Inspektora w sprawie wprowadzenia procedur realizacji kontroli zarządczej w WIORiN wprowadzono w procedurze zapis, iż ramowy plan działalności WIORiN (załącznik nr 1) sporządza się „na podstawie planów działalności komórek organizacyjnych WIORiN, który jest zgodny z zestawieniem planowanych celów i mierników będących załącznikiem do projektu ustawy budżetowej na dany rok”.

W dniu 27 kwietnia 2023 r. dokonano korekty ramowego planu działalności na rok bieżący m.in. w zakresie konstrukcji omawianego wyżej miernika, dokonując zmiany jego nazwy w sposób następujący: Stosunek liczby ocen i kontroli materiału siewnego do liczby podmiotów podlegających kontroli (szt./szt.). Przewidywana wartość na koniec roku – 3 500/29 186, wykonanie (do 30 czerwca) 1 706/29 186.

(akta kontroli str. 58-77, 118-127, 1162a-1166)

Liczba podmiotów podlegających kontroli przedstawionych w obu ww. miernikach nie była identyczna⁹⁰, co opisano w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 118-127, 1162a-1166)

12. W planach działalności WIORiN na lata 2019-2023 zaplanowano realizację zadań: 1) *Nadzór nad wytwarzaniem, oceną, stosowaniem i obrotem materiałem siewnym* 2) *Nadzór nad zdrowiem roślin, nadzór nad eksportem i importem*,

⁸⁹ W budżecie zadaniowym: liczba ocen/badań i kontroli materiału siewnego – w 2019 r. plan 5 200, wykonanie 13 192; w 2020 r. plan 5 200, wykonanie 15 440; w 2021 r. plan 3 500, wykonanie 4 344; w 2022 r. plan 3 500, wykonanie 4 233.

W ramowym planie działalności: liczba ocen/badań i kontroli materiału siewnego - w 2019 r. plan 2 100, wykonanie 2 459; w 2020 r. plan 2 100, wykonanie 2 431; w 2021 r. plan 3 500, wykonanie 4 344; w 2022 r. plan 3 500, wykonanie 4 296.

⁹⁰ Dla miernika w budżecie zadaniowym liczbę podmiotów podlegających kontroli określono w 2023 r. na 29 900; dla miernika w ramach planu działalności WIORiN liczbę tych podmiotów określono na 29 186 (różnica 714).

3) nadzór nad obrotem środkami ochrony roślin i stosowaniem środków ochrony roślin. Zdefiniowano następujące cele dla poszczególnych zadań: 1) Zapewnienie wysokiej jakości materiału siewnego, 2) Zapewnienie bezpieczeństwa fitosanitarnego oraz prawidłowego stosowania środków ochrony roślin, 3) Zapewnienie warunków do prowadzenia produkcji rolnej zgodnej z zasadami dobrej kultury rolnej.

Dla realizacji celu: „Zapewnienie wysokiej jakości materiału siewnego” określono działania: 1) kontrole podmiotów objętych planem kontroli, 2) kontrole podmiotów nieobjętych planem kontroli, 3) kontrole podmiotów urzędowych i akredytowanych do oceny polowej, pobieranie prób, 4) ocena polowa plantacji nasiennych, 5) ocena cech zewnętrznych partii sadzeniaków ziemniaka.

(akta kontroli str. 91-92, 98-99, 106-107, 115-117, 118-126, 130-132)

Zgodnie z procedurą realizacji kontroli zarządczej⁹¹ w WIORiN w latach 2019–2023 identyfikowano ryzyka w odniesieniu do celów określonych w układzie budżetu zadaniowego, w którym zawarto zagadnienia nadzoru nad produkcją i obrotem materiałem siewnym roślin rolniczych.

Analiza ryzyka prowadzona była w WIORiN w odniesieniu do zadań określonych w planach pracy. Zidentyfikowane ryzyka dotyczyły absencji pracowników, fluktuacji kadr, problemów technicznych dotyczących sprzętu komputerowego i oprogramowania, zwiększenia liczby zadań zleconych przez GIORiN, a nieuwzględnionych podczas planowania budżetowego oraz powiadomienia terenowych jednostek organizacyjnych o zachodzących zmianach w zakresie ilości podmiotów prowadzących działalność nasienną.

Planowane działania w celu reakcji na ryzyko miały polegać: w przypadku absencji pracowników i fluktuacji kadr na reorganizacji pracy, zgłaszaniu potrzeb dotyczących naboru nowych pracowników oraz potrzeb szkoleniowych; w przypadku problemów technicznych na dbałości o zabezpieczenie sprzętu, bezzwłocznym zgłaszaniu problemów i awarii Kierownikowi Działu Administracyjnego oraz na reorganizacji pracy w przypadku zwiększenia liczby zadań zleconych przez GIORiN oraz w przypadku zmian w ilości podmiotów prowadzących działalność nasienną zgłaszanych przez jednostki terenowe.

Ponadto w kontrolowanym okresie zidentyfikowano ryzyka dotyczące nadzoru nad produkcją i obrotem materiałem siewnym roślin rolniczych, które dotyczyły ryzyka zasobów ludzkich (np. wzmożona nieobecność pracowników), ryzyka działalności (np. niedostateczny stan zasobów sprzętu technicznego), ryzyka zewnętrznego (np. zmiany w ilości podmiotów prowadzących działalność nasienną). Poziom zidentyfikowanych ryzyka określono jako niski lub znikomy.

(akta kontroli str. 34-43)

Zgodnie z wewnętrznymi regulacjami dotyczącymi kontroli zarządczej identyfikacja ryzyka następowała nie rzadziej niż raz w roku, a ryzyka poddawano analizie mającej na celu określenie prawdopodobieństwa ich wystąpienia i możliwych skutków. Określano też akceptowany poziom ryzyka. W stosunku do każdego istotnego ryzyka określano rodzaje reakcji (działania).

Podejmowane w ramach kontroli zarządczej działania na ogół były wystarczające dla zapewnienia realizacji celów i zadań WIORiN w sposób zgodny z prawem, efektywny, oszczędny i terminowy, co było wymogiem określonym w art. 68 ust. 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych⁹².

(akta kontroli str. 34-43, 1162-1166)

⁹¹ Zarządzenie nr 9/2018 Zachodniopomorskiego Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Roślin i Nasiennictwa z 20 marca 2018 r. w sprawie wprowadzenia procedury realizacji kontroli zarządczej w Wojewódzkim Inspektoracie Ochrony Roślin i Nasiennictwa w Koszalinie oraz nr 26/2023 z dnia 27 kwietnia 2023 r.

⁹² Dz. U. z 2023 r. poz. 1270.

Zidentyfikowane w toku kontroli przypadki nieprawidłowych i/lub nierzetelnych działań (opisane w wystąpieniu pokontrolnym w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*), chociaż nie miały negatywnego wpływu na kontrolowaną działalność, świadczą o potrzebie wzmocnienia mechanizmów kontroli zarządczej w odniesieniu do sposobu realizacji i dokumentowania przez WIORiN zadań związanych z nadzorem nad produkcją i obrotem materiałem siewnym roślin rolniczych.

13. W ramach nadzoru nad produkcją i obrotem materiałem siewnym, WIORiN prowadził analizy przesyłanych co trzy miesiące z oddziałów terenowych informacji o przeprowadzonych kontrolach obrotu materiałem siewnym. Dane zbiorcze z oddziałów przedstawiał WIORiN w sprawozdaniach półrocznych przekazywanych do Wojewody Zachodniopomorskiego. Informacje i dane o podejmowanych działaniach związanych z nadzorem nad produkcją i obrotem materiałem siewnym, przekazywane były do GIORiN w formie ustalonych w wytycznych do planów pracy, arkuszy sprawozdawczych.

Wojewódzka Inspektor wyjaśniła, że *dane z wszystkich WIORiN były poddawane analizie i omawiane na naradzie Głównego Inspektora z Wojewódzkimi Inspektorami.*

W sprawozdaniach do GIORiN, Wojewódzka Inspektor przekazywała następujące informacje:

- dane z oceny polowej plantacji nasiennych z podziałem na grupy roślin zawierające liczbę plantacji, powierzchnie plantacji oraz dane o ilości zakwalifikowanych i zdyskwalifikowanych powierzchni;
- dane dotyczące oceny polowej w akredytacji;
- dane dotyczące oceny weryfikacyjnej sadzeniaków ziemniaka;
- dane o ilości wydanych etykiet i plomb;
- dane dotyczące kontroli materiału siewnego: kontrola w obrocie, kontrola pracy kwalifikatorów, kontrola pracy próbobiorców, kontrolna ocena cech zewnętrznych;
- dane dotyczące ewidencji przedsiębiorców, dostawców i rolników;
- dane dotyczące kontroli materiału siewnego przywiezionego z państw trzecich;
- dane z kontroli materiału siewnego oferowanego w sprzedaży internetowej;
- dane dotyczące szkoleń.

W planach działalności WIORiN uwzględniono zadania dotyczące realizacji nadzoru nad produkcją i obrotem materiałem siewnym roślin rolniczych. w sprawozdaniach z realizacji tych planów uwzględniane były dane dotyczące tego nadzoru

(akta kontroli str. 707-711)

Na podstawie zebranych danych WIORiN dokonywał analiz i ustalał wytyczne do pracy na kolejny rok. Zbiorcze dane publikowane były na stronie internetowej PIORiN⁹³. WIORiN sporządzał coroczny plan działalności zawierający: cele, mierniki realizacji celu, zadania służące realizacji celu oraz rejestr ryzyk.

Wojewódzka Inspektor wyjaśniła, że *liczba ocen, powierzchnia zbadanych plantacji nasiennych i liczba kontroli materiału siewnego zależy od aktywności producentów w zakresie produkcji materiału siewnego i nie jest wartością stałą. Liczba stwierdzonych nieprawidłowości zależy od poziomu przestrzegania przepisów związanych z nasiennictwem w szczególności dot. oceny polowej.*

⁹³ piorin.gov.pl

Liczba partii materiału siewnego wycofanych z obrotu zależy od uzyskanych wyników badań kontrolnych w zakresie jakości albo wytwarzania.

Sprawozdania z działalności WIORiN sporządzane były na podstawie danych liczbowych generowanych z systemu informatycznego ZSIORiN (dane wprowadzali do systemu pracownicy WIORiN) oraz na podstawie informacji przekazywanych z oddziałów terenowych za pomocą ustalonych formularzy oraz danych zamieszczanych w arkuszu kalkulacyjnym stworzonym na potrzeby jednostki.

Pracownicy WIORiN uczestniczyli w targach oraz dniach otwartych, umieszczali informacje na stronie internetowej promując właściwe praktyki agrotechniczne oraz stosowanie kwalifikowanego materiału siewnego. Na stronie internetowej PIORiN w dziale aktualności zamieszczono artykuły oraz informacje o zaletach stosowania kwalifikowanego materiału siewnego.

(akta kontroli str. 312-314, 576-706)

14. W kontrolowanym okresie do WIORiN wpłynęła (8 czerwca 2022 r.) jedna skarga skierowana do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Szczecinie wraz z wnioskiem o przywrócenie terminu do jej złożenia, uchylenie stawianych zarzutów (dotyczących „rzekomego niezebrania rzodkwi oleistej dającego podstawę do dyskwalifikacji dokonanej kilka miesięcy wcześniej prawidłowej oceny polowej”). Skargę przekazano do Głównego Inspektora 5 lipca 2022 r. Wyrokiem Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z 23 listopada 2022 r. skargę oddalono jako niezasadną.

Inne skargi i wnioski w badanych latach nie wpłynęły.

(akta kontroli str. 768-798, 801-806)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W kontroli obrotu materiałem siewnym u przedsiębiorcy (protokół kontroli nr OGO.7114.1.29.2022.AD z dnia 2 stycznia 2023 r.), WIORiN stwierdził w magazynie kontrolowanego przedsiębiorcy materiał siewny z negatywnym wynikiem badań⁹⁴

Wojewódzka Inspektor nie podjęła działań przewidzianych w art. 121 ust. 4 ustawy o nasiennictwie, polegających na wydaniu decyzji określających nakazy lub zakazy określone w pkt. 1-3 art. 121 ust. 4 tej ustawy, w sytuacji stwierdzenia w wyniku kontroli obrotu materiałem siewnym, że jedna lub kilka partii materiału siewnego nie odpowiadają wymaganiom w zakresie jakości albo wytwarzania, oceny i przechowywania materiału siewnego lub obrotu tym materiałem.

(akta kontroli str. 535-555)

Wojewódzka Inspektor wyjaśniła: *Odnosnie protokołu OGO.7114.1.29.2022. AD informuję, że podmiot, który był właścicielem partii kupkówki pospolitej odmiany Berta o nr partii PL132/04/1774/49/A, która została pobrana podczas kontroli w obrocie, po uzyskaniu informacji, że dana partia nie spełnia wymagań w zakresie zdolności kiełkowania sam podjął działania wycofując materiał siewny z obrotu. Część materiału siewnego nieodpłatnie przekazał na paszę dla bydła oraz część wymieszał z innym materiałem siewnym w celu utworzenia nowej partii. W trakcie kontroli urzędowej z nowo utworzonej partii kupkówki pobrano próbę do oceny laboratoryjnej. Badanie potwierdziło, że materiał spełnia wymagania w zakresie zdolności kiełkowania. (...). Biorąc pod uwagę ustalenia kontrolne w analizowanych przypadkach nie było podstaw do wszczęcia postępowania administracyjnego.*

⁹⁴ Kupkówka pospolita odmiany Berta - 4000 kg.

(akta kontroli str. 556, 799-800)

NIK nie może podzielić stanowiska zawartego w powyższych wyjaśnieniach ponieważ podczas kontroli OGO.7114.1.29.2022.AD WIORiN stwierdził obecność u przedsiębiorcy materiału siewnego z negatywnym wynikiem badań. Zdaniem NIK, Wojewódzki Inspektor w tych przypadkach był zobowiązany do wydania decyzji zgodnie z art. 121 ust. 4 ustawy o nasiennictwie, która w myśl ust. 5 podlega natychmiastowemu wykonaniu.

2. Przeprowadzenie szkolenia doskonalącego 18 lutego 2020 r. pn. Ocena cech zewnętrznych sadzeniaków ziemniaka (dla kwalifikatorów urzędowych), zorganizowanego przez WIORiN, nie zostało rzetelnie udokumentowane. Dokumenty nie były spójne w zakresie liczby przeszkolonych osób. W tabeli sporządzonej przez Inspektorat na potrzeby niniejszej kontroli NIK wykazano 26 osób przeszkolonych, na liście obecności ze szkolenia podpisów było 19. Do dokumentacji szkolenia załączono 21 testów, ale testy te nie dotyczyły przedmiotowego szkolenia.

(akta kontroli str. 1170-1215a)

Wojewódzka Inspektor wyjaśniła: *Dokumentacja szkolenia doskonalącego z 18 lutego 2020 r. (...) jest niespójna z uwagi na fakt, iż dokumentacja została zarchiwizowana w sposób wprowadzający w błąd osobę odpowiedzialną za skompletowanie dokumentów dotyczących szkolenia. Lista obecności sporządzona przez organizatora szkolenia zawierała dane osobowe wszystkich kwalifikatorów urzędowych oceny cech zewnętrznych sadzeniaków ziemniaka, czyli 26 osób, natomiast w szkoleniu doskonalącym wzięły udział tylko osoby, które listę podpisały, czyli 19 osób. Zatem właściwa liczba osób, które zostały przeszkolone to 19 osób. Niewłaściwa interpretacja zapisów wynikała z przekonania, iż na liście osób znajdują się wszystkie osoby, które brały udział w szkoleniu, a brak podpisów jest wynikiem niedopatrzenia organizatora szkolenia. Ponadto wyjaśniam, iż testy w ilości 21 szt. zostały błędnie przyporządkowane do ww. szkolenia. Faktycznie stanowią one dokument przeprowadzonego w dniu 29 września 2020 r. szkolenia dla próbobiorców sadzeniaków ziemniaka, które miało formę on-line, a test był dowodem uczestnictwa w szkoleniu - w związku z epidemią COVID (...). Osobą odpowiedzialną za dokumentację szkoleń jest kierownik Działu Nadzoru Nasiennego.*

(akta kontroli str. 1244, 1249)

3. W WIORiN nie zapewniono rzetelnego dokumentowania wartości mierników przyjętych dla monitorowania realizacji zadań, ponieważ dane dotyczące planowanych wartości mierników odnoszące się do liczby podmiotów podlegających kontroli przedstawiane przez WIORiN w ramach budżetu zadaniowego oraz na podstawie załącznika nr 1 do procedury realizacji kontroli zarządczej w WIORiN nie były spójne. Dla miernika w budżecie zdaniowym liczbę podmiotów podlegających kontroli określono w 2023 r. na 29 900, a dla miernika przyjętego w procedurze kontroli zarządczej liczbę tych podmiotów określono na 29 186 (różnica wyniosła 714). Powyższe skutkowało nierzetelnością danych sprawozdanych za I półrocze 2023 r. oraz mogło skutkować nierzetelnością sprawozdania na koniec 2023 r.

(akta kontroli str. 118-127,1162a-1166)

Wojewódzka Inspektor wyjaśniła: *Wartość 29 900 jest to omyłka pisarska. W budżecie zadaniowym (...) omyłkowo podano wartość 29 900 z wartości mianownika ilości bazowej. Poprawna wartość winna wynosić 29 186.*

(akta kontroli str. 1252-1253, 1255)

4. Sprawozdanie z działalności WIORiN z rok 2022 nie zostało sporządzone rzetelnie w zakresie liczby wystawionych mandatów. Z dokumentacji

sprawozdawczej WIORiN za rok 2022 oraz dokumentacji WIORiN sporządzonej na potrzeby niniejszej kontroli NIK wynika, że wystawiono łącznie 28 mandatów. Jednak Wojewódzka Inspektor poinformowała (w wyjaśnieniach z 4 grudnia 2023 r.⁹⁵), że mandatów tych wystawiono 30 (tj. o dwa więcej).

(akta kontroli str. 305-308b, 1242-1243)

Wojewódzka Inspektor wyjaśniła: *W 2022 r. sprawozdanie z działalności WIORiN nie zostało sporządzone rzetelnie w zakresie liczby wystawionych mandatów, ponieważ w ówczesnym czasie kierownik działu nadzoru nasiennego odeszła na emeryturę, a sprawozdanie roczne sporządzała osoba, która nie jest już pracownikiem WIORiN i prawdopodobnie popełniła omyłkę pisarską wskazując w sprawozdaniu liczbę 10 zamiast liczby 12. Omyłka pisarska to niezamierzona niedokładność, która może zdarzyć się każdemu. Osoba, która jest odpowiedzialna za prowadzenie ewidencji mandatów, jest pracownikiem innego działu i prowadzi ewidencje w sposób prawidłowy. Wszystkie wystawione mandaty zostały rozliczone rzetelnie, natomiast błędnie wpisano tylko liczbę wystawionych mandatów w sprawozdaniu do GIORiN.*

(akta kontroli str. 1283, 1284)

IV. Uwagi i wnioski

Wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, wnioskuje o:

1. W przypadkach stwierdzenia nieprawidłowości w zakresie jakości albo wytwarzania, oceny i przechowywania materiału siewnego lub obrotu tym materiałem zapewnienie prowadzenia postępowania zgodnie z art. 121 ustawy o nasiennictwie.
2. Rzetelne dokumentowanie przeprowadzanych szkoleń.
3. Rzetelne sprawozdawanie danych odnoszących się do wykonywanych zadań, w tym w zakresie przyjętych do realizacji wartości mierników.

Uwagi

Najwyższa Izba kontroli nie formułuje uwag.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ust. 1 i 2 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Szczecinie. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek poinformowania NIK o sposobie wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Szczecin, 15 grudnia 2023 r.

⁹⁵ Pismo znak WI.1610.6.2023.AT.

Zmian w wystąpieniu pokontrolnym dokonał: Bogusław Wójcik p.o. Wicedyrektora Delegatury NIK w Szczecinie.

.....
podpis

Kontrolerzy

Sylvia Krawczyk
doradca ekonomiczny
- //-

Wiesław Kaszak
specjalista kontroli państwowej
- //-

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Szczecinie
Dyrektor
z up. Bogusław Wójcik
- //-

Wystąpienie pokontrolne podpisane elektronicznie